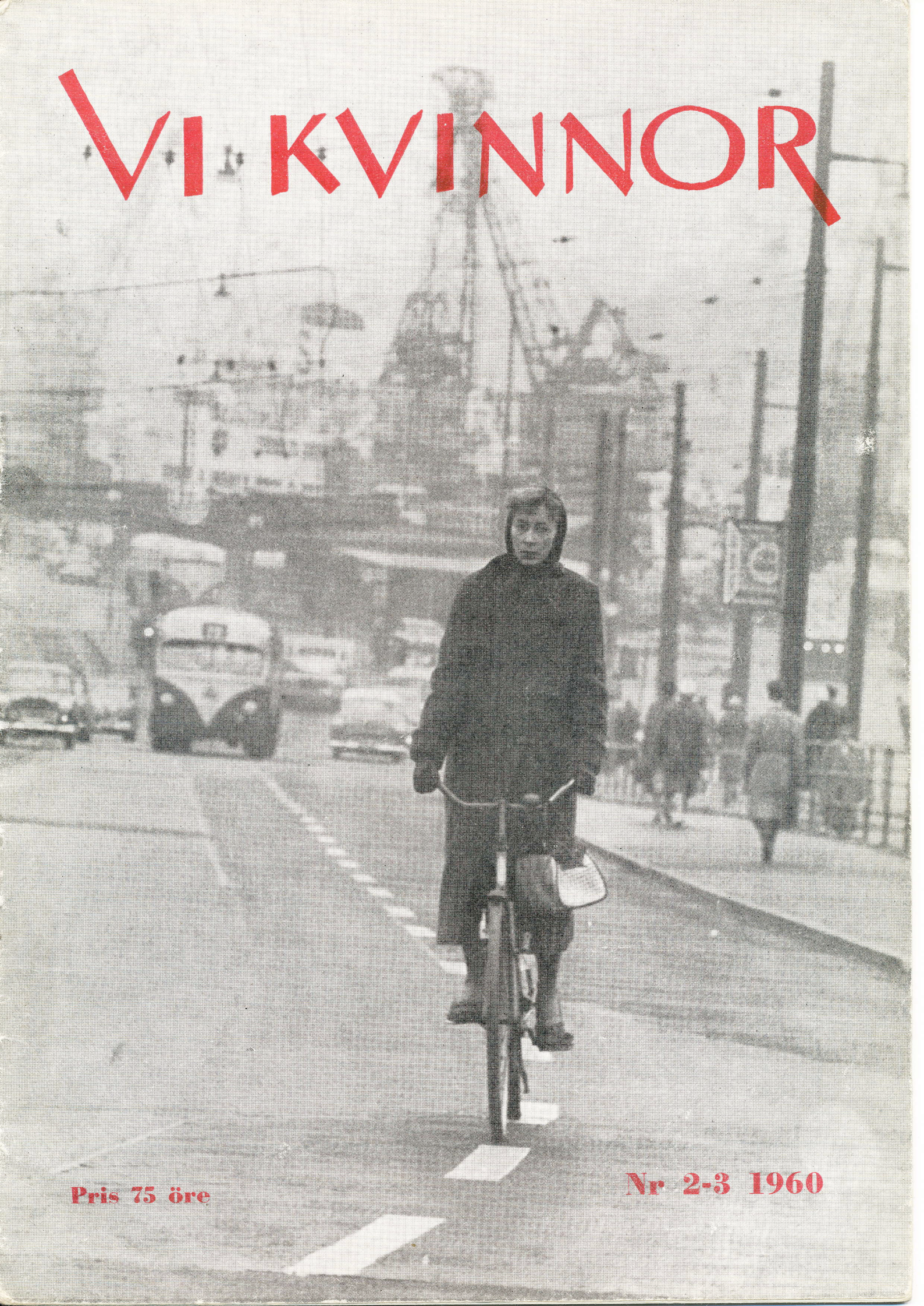

VI KVINNOR

Pris 75 öre

Nr 2-3 1960

Världens väverskor

Av Moa Martinson

I tidernas gryning började vi
vår väv som blev ändlöst lång.
Vi äro de namnlösa nornorna vi
som glömdes i bardernas sång.

I tidernas gryning började vi.
Vi sökte vårt väfte kring jordens rund.
Vi fann fiber och bast, tågor och väv,
vi fann ull och lin, och en silkesmask
med färdig spole i ett mulbärsträd
fann vi en dag i en doftande lund.

Vi vävde för levande stora och små,
vi vävde för kyrka och Gud.
Vi vävde Guds moders dräkt också.
vi vävde ock bödelns skrud.
Vi vävde, vi spann för lag och bud.
vi vävde för kriget och satan.
Vår väv blev längre än vintergatan.
Den räcker att svepa hela vår jord
i varv på varv till ett jätteknyte
att dölja dess nakenhets lyte.

Ty hur vi vävde och hur vi spann
väven dock aldrig räckte
att skylla för kölden var kvinna och man
och säkra en dräkt för ett kommande släkte.

Barnen föds, vinter och sommar,
de föds nakna till livets dom,
men lammen föds ock: och linet blommar
och bomullsbusken dignar av blom.

Aldrig den slutas vår väldiga duk.
Aldrig vi väver den sista dräkten.
I krigssirénernas vrålande tjut
vi väver för kommande släkten
och lyssnar till blodets sirén i vårt öra,
som susar om liv, om skydd, om huld.
Aldrig vi frågat: Herre vad skola vi göra?
Ty vi sonar så fort våra händer förmå
orätt och hårdhet och skuld.

Ni alla som väver med tanke och ord,
väv en duk lika väldig som vår,
en duk av värme kring hela vår jord
och vi skall mötas i levandets vår
på en jord där ingen är rädd och ingen är naken,
där haten har dött och friden är vaken.
Ni alla som väver med tanke och ord,
väv en duk lika värdig som vår!
Barnen föds nakna vinter och sommar.
Men lammen föds ock: och linet blommar
och bomullsbusken dignar av blom.

Vi äro de namnlösa nornorna vi
som glömdes i bardernas sång.
I tidernas gryning började vi
vår väv som blev ändlöst lång.

Juni 1910. I Köpenhamn har ett hundratal kvinnor från 17 länder samlats till den andra socialistiska kvinnokonferensen. Bland dem befinner sig Clara Zetkin, ledande gestalt inom den tyska socialdemokratin och internationellt ryktbar för sin kamp mot kriget och för social rättvisa. Men det är inte bara kvinnor från de socialistiska partierna och fackföreningarna som deltar, även från andra kvinnosammanslutningar och yrkesklubbar har deltagare kommit. Och de första tre kvinnliga parlamentsledamöter-

1910–1960

Internationella Kvinnodagen

50 år

na är med, de är medlemmar av Finlands riksdag. Fyra år tidigare hade Finlands kvinnor som de första i Europa fått rösträtt.

Det är här, på denna konferens, som man på förslag av Clara Zetkin beslutar instifta en *internationell kvinnodag*, som årligen skall återkomma. Två frågor står vid denna tidpunkt i förgrunden: fredens bevarande och kvinnorösträttens genomförande. Som en kampdag för dessa krav skulle kvinnodagen formas. I resolutionen som konferensen antar heter det att denna dag skulle överallt kravet föras fram om rösträtt för alla vuxna kvinnor utan hänsyn till förmögenhet (det var i en tid när männens rösträtt i regel var beroende av egendomens, förmögenhetens storlek!) och utan hänsyn till skatteförmåga eller bildning.

Redan då hade kvinnorna, särskilt i industriländerna, börjat komma in i den direkta produktionen. Men på arbetsplatserna var de i regel fullkomligt rättslösa och föremål för en ohejdad utsugning. I kvinnorösträtten såg de medlet till medbestämmanderätt och därmed uppnåendet av bättre löner och mänskliga arbetsförhållanden. Genom att deras roll i produktionen snabbt växte blev de också mera politiskt medvetna och kravet på

likställighet med männen tedde sig självklarare för dem.

*

Idén till en kvinnodag kom emellertid från andra sidan Atlanten. Året före köpenhamnskonferensen hade amerikanska kvinnor genomfört en kampdag för kvinnorrättigheterna. Det var den 27 februari 1909. I ett stort antal städer över hela landet hade man denna dag genomfört möten och uppmarscher, där man krävde politiska rättigheter åt kvinnorna. De som tog initiativet var de socialistiska kvinnorna, och de fick anslutning från kvinnor ur olika skikt. I New York, där mötet samlade 3.000 deltagare, vajade kvinnorrättsrörelsens gula fana bland alla de andra i den väldiga salen.

Vid köpenhamnskonferensen togs idén om en speciell kampdag upp. Den borde få internationell karaktär, ansåg man och beslutade att den för första gången skulle firas den 19 mars 1911. Dagen var inte vald av en slump. Det var de tyska kvinnornas förslag och för dem var den 19 mars på sitt sätt en märkesdag i rösträttskampens historia. Den 19 mars 1848 hade kungen av Preussen, under folkets tryck och i skräck för dess vrede, utfärdat en rad vittgående löften, bland annat att

kvinnorna skulle få rösträtt (Han höll förstås inte sitt löfte...)

Fram till 1914 firades emellertid internationella kvinnodagen den 19 mars eller dagarna där omkring. Men 1914, några månader före det första världskrigets utbrott, då internationella kvinnodagen redan börjat firas i ett stort antal länder, kom den överallt att infalla på samma dag, den 8 mars. Och därvid blev det. När man i dag nämner datumet 8 mars tänker kvinnor i hela världen genast på *Internationella kvinnodagen*.

*

I år firar vi dess 50-årsjubileum. Mycket har förändrats i världen och i kvinnornas liv under dessa gångna 50 år. 1910 var det endast i tre länder kvinnorna tillerkänts rösträtt: Nya Zeeland, Australien och Finland. I dag har de till och med i många av de länder som i ekonomiskt avseende räknas som underutvecklade fått rösträtt. Även om det ännu finns ett land i Europa där denna i vårt tycke solklara rätt förvägrats dem: Schweiz.

Under årens lopp har Internationella kvinnodagens karaktär i hög

grad bestämts av de frågor som stått i förgrunden för kvinnornas intressen i de enskilda länderna. Under många år var själva grundtanken kvinnorösträtten, där den sedan genomförts har andra krav ryckt i förgrunden. Och i samma grad som kvinnornas politiska medvetande växte blev deras krav mera omfattande. Från att ha krävt rösträtten gick de över till att kräva sådana betingelser som gjorde det möjligt för dem att verkligen utöva inflytande. De krävde tillgång till högre skolor och yrkesutbildning, rätt att inneha olika tjänster och samma befordringsmöjligheter som männen. De krävde lika lön för lika arbete. Och samtidigt som de krävde sina fullständiga rättigheter som medborgare och arbetare reste de kraven på samhälleliga åtgärder för underlättande av de förvärvsarbetande kvinnornas arbetsbörda och för barnens rätt och bästa.

*

I kolonialländerna är kvinnornas kamp för sina rättigheter en del av den stora kampen för nationellt oberoende, en kamp i vilken kvinnorna spelar en mycket stor roll. Också i dessa länder har Internationella kvinnodagen vunnit fäste i högre grad till och med än exempelvis hos oss i Sverige. Åran för att så skett måste framför allt tillskrivas Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, som för kvinnorna i dessa länder blivit — som Andrea Andreen en gång uttryckte sig — deras klagomur och deras hopp. Genom KDV och dess stora insatser bland de färgade folkens kvinnor har dessa för första gången på allvar erfarit att de är en del av kvinnornas stora gemenskap och att de verkligen har systrar i de vitas världsdelar.

I de socialistiska länderna är Internationella kvinnodagen en festdag, en dag då kvinnorna gratuleras och uppvaktas med blommor och presenter i hemmen och på arbetsplatserna. Men hur olika denna dag än gestaltas i olika länder så går som en varm ström genom kvinnoleden viljan och beslutsamheten att försvara freden, vinna den för alltid åt släktena för att skapa en värld i trygghet och glädje. Just det som vår egen Moa Martinson så underbart uttryckt i sin dikt »Världens väverskorna»:

Clara Zetkin.

Den nya kvinnan

Av Louis Aragon

»O m vi mödrar fyller våra barn med den djupaste avsky mot kriget, om vi från tidigaste är ingjuter i deras själar känslan, medvetandet om det socialistiska broderskapet, så skall den tid komma när även i stunder av djupaste fara ingen makt i världen är i stånd att riva ur deras hjärtan dessa ideal. Ty våra döttrar, våra söner kommer då inte att bara vara barn av våra kroppar, de kommer att växa upp som barn av våra själar, våra höga ideal kommer att bli odödliga i dem. Därför kommer de att i stunder av högsta konflikt och fara framför allt ha i minnet sina proletära och mänskliga plikter. Dessa kommer att vara högsta lag för dem.

När vi kvinnor och mödrar reser oss emot massmordet så sker det

»...och vi skall mötas i levandets
vår
på en jord där ingen är rädd och
ingen är naken,
där hatet har dött och friden är
vaken.»

I sin roman »Basels klockor» — uppdelad i tre avsnitt: Denise, Chaterine, Clara — besjunger den franske författaren Louis Aragon i Clara Zetkins gestalt den nya kvinnan, hon med vilken riddarromanernas tid är förbi. Vi återger här ett litet avsnitt ur delen som handlar om Clara. Det citat som inleder avsnittet är taget ur Clara Zetkins tal vid socialistkongressen i Basel, som Aragon ägnar stor uppmärksamhet i Clara-delen.

inte för att vi av själviskhet och klenmod skulle vara oförmögna att bringa stora offer när det gäller höga mål och ideal. Vi har gått igenom livets hårda skola under den kapitalistiska ordningen och i den har vi blivit kämpar.

Vi kommer inte att svika när det gäller att till sista andetagat sätta in allt vad vi kan, allt vad vi är för fredens sak, för friheten, för mänsklighetens lycka.»

Hon talar. Hon talar inte som en enskild kvinna, en kvinna som åt sig själv vunnit en stor sanning,

Forts. å sid. 6

Född i fel hälft

Per Holmberg.

Författaren till denna artikel fil. kand. Per Holmberg är ekonomisk expert i LO och det är med hans benägna samtycke vi här återger artikeln som tidigare publicerats i ST:s debattforum. Som statistiker har Per Holmberg goda möjligheter att från rent siffermässiga grunder analysera de yrkesarbetande kvinnornas ställning i arbetslivet. Detta i kombination med den starka mänskliga rättskänsla som utgör grundtonen i denna artikel gör den till en utomordentligt god läsning för såväl kvinnor som män.

I förra numret av vår tidning ställde en annan man, journalisten Erland Dahm, frågan om inte kvinnornas lönefråga borde ha lösts före tjänstepensionen. Och han hävdade att än så länge måste pensionsreformen betraktas som den näst sista stora reformen.

Härmed har vi öppnat Vi Kvinnors spalter för »kvinnosaksmännen». Vi hälsar gärna flera välkomna!

Jag fylls av starka känslor av verklig indignation när jag betraktar kvinnornas situation i dagens samhälle. Visserligen känner jag samtidigt ett slags tacksamhet för att ha råkat hamna i den manliga hälften av mänskligheten, men detta slags tacksamhet skulle jag gärna vara utan.

Orsakerna till min indignation är två. Den första sammanhänger med min grunduppfattning att alla människor har ett lika värde, vilket kan låta banalt men i verkligheten inte är det. Just på jämlikhetsplanet är vårt samhälle bemängt med orättvisor, vilket tyvärr inte hindrar de många samhällsbevararna inom samtliga partier att sova gott om nätterna alltmedan inkomst- och förmögenhetssklyftorna ökar och omänsklig överhetsdyrkan och pösaktighet frodas. Det säkert största området, där praktiserad jämlikhetstro f. n. saknas, gäller kvinnorna. Men många andra sådana områden finns också, vilket aldrig får glömmas.

Den andra orsaken till min indignation över kvinnornas ställning i dagens samhälle sammanhänger med att jag i min barnaskara har två förtjusande små flickebarn. Vad är det egentligen för slags samhälle, som tar emot dessa barn, när de småningom som kvinnor kommer ut i livet? Kommer de att i arbetslivet, i familjelivet och i övriga delar av det mänskliga livet få tillfälle att känna sitt rätta människovärde? De får, tycks det mig, sannolikt och fruktansvärt nog ett

lägre människovärde endast därför att de råkat födas i »fel» hälft av mänskligheten. De riskerar att diskrimineras.

Kvinnornas diskriminering, och i realiteten lägre människovärde, ligger enligt mina erfarenheter främst på följande plan:

1. På arbetsmarknaden har kvinnorna *antingen* lägre lön än männen vid utförandet av jämförbara arbetsuppgifter *eller* lägre avlönade (och tristare) arbetsuppgifter än männen. Ofta gäller dessa båda fenomen samtidigt. I den följande sammanställningen framgår för olika arbetargrupper den genomsnittliga kvinnolönens relation till den genomsnittliga manslönen, varvid relationerna beräknas på samma sätt som brukar ske för industriarbetarna:

Arbetsdagargrupp	Kvinnolön i proc. av manslön
Statens arbetare	75
Industrins arbetare	69
Industrins förvaltningspersonal	c:a 50
Handels-, kontors och butikspersonal	c:a 70
Restaurangpersonal	83
Kommunernas arbetare	62
Statens tjänstemän	c:a 50

De lägre kvinnolönerna beror i samtliga fack till mindre del på att kvinnorna har lägre lön än männen och till dominerande del på att kvinnorna placerats (och låtit sig placeras) på andra arbetsuppgifter

än männen. Som exempel på det sistnämnda kan erinras om att verkstadsindustrin i Sverige har inte en enda kvinnlig yrkesarbetare men rätt stor andel manliga yrkesarbetare samt att av 2.412 cheftjänstemän på den statliga löneplanen B det endast förekom 35 kvinnor i oktober 1958.

För egen del har jag ingenting emot en ratificering av ILO:s konvention 100 om likalön. Men denna ratificering skulle innebära endast en liten etapp på vägen mot en lösning av kvinnolönefrågan och medför blott några få procents krympning av de ovannämnda löneklyftorna mellan könen. Så länge kvinnorna inte bereds samma reella möjligheter som männen att få de bättre betalda (och trevligare) arbetsuppgifterna, så länge förblir huvuddelen av kvinnolönefrågan olöst. Och så länge är också kvinnorna diskriminerade på vår arbetsmarknad.

2. Kvinnornas diskriminering på arbetsmarknaden sammanhänger till mycket stor del med att de givits märkbart sämre utbildning än männen. Särskilt gäller detta den s. k. rena yrkesutbildningen, där flickorna får sämre start i livet än pojkarna. Rektorn för ett landstings verkstadsskola yttrade för bara något år sedan att man vid skolan inte tog in flickor bland eleverna »därför att här finns inga damtoaletter». Bakom detta svepskäl låg inte bara rektorns reaktionära mentalitet utan också flertalet föräld-

rars, arbetsgivares, fackförningars och skolmyndigheters 1800-talsmässiga syn på flickornas roll i arbets- och samhällsliv.

Nu ska man väl inte tro att enbart likvärdig utbildning ger kvinnor och män samma ställning i arbetslivet. Arbetsgivarnas rekryteringspolitik betyder minst lika mycket. När, exempelvis, kommer kvinnornas andel av statens byråchefer att ha stigit från nuvarande knappa 1½ procent till rimliga 50? Ändras inte det senaste årtiondets tendenser dröjer det många hundra år till dess. Och under denna långa tidrymd bestämmer manliga byråchefer bl. a. hur den statliga nyrekryteringen till underordnade befattningar fördelas på män och kvinnor.

3. Diskrimineringen för kvinnorna gäller minst lika mycket i hemlivet som i förvärvslivet. Och den ena diskrimineringen ger den andra: Har vi manssamhälle på arbetsplatserna, då har vi det naturligtvis också i hemmen (och vice versa). De hemarbetande kvinnorna, som åtminstone när de omhänderhar vårdnaden och uppfostran av barn utträttar ett ur både ekonomiska och mänskliga synpunkter betydligt värdefullare arbete än alla professorer, företagschefer, metallarbetare och stenografer tillhoppa, dessa hemarbetande kvinnor har ingen lön alls.

De har inte heller någon semester rätt, ingen pensions rätt, utöver folkpensionen, ingen arbetstidslagstiftning och blott 3 kr per dag i sjukpenning rätt. Så värderar samhället, det av männen styrda sam-

hället, de allra värdefullaste arbetsinsatserna. Dessutom är de hemarbetande kvinnorna materiellt och mänskligt beroende av — oftast? — ohjälpsamma, egoistiska och uppblåsta män, som i stor utsträckning inte ens (enligt vad färskva undersökningar visat) vill meddela hustrun storleken av sina inkomster. Och när barnen klarar sig själva och hemmakvinnorna önskar ut i förvärvslivet, då möter de en kvinnofiendlig arbetsmarknad enligt ovan.

Att de hemarbetande kvinnorna inte gjort allmän revolt beror troligen dels på bundenheten och arbetsbördan för kvinnorna under deras aktivaste ålder, dels på att många kvinnor av födsel och ohejdad påverkan lever med skyggslappar för ögonen och finner allt *relativt* gott och väl. Skall vi karaktärisera hemmakvinnornas ställning på ett mildt sätt blir det att de är så ovanligt beroende, så utomordentligt ofria.

En något grövre karaktärisering är att de hemarbetande kvinnorna oftare än man tror reellt lever i en av manssamhället understödd prostitution, innebärande att kvinnorna av slentrian och av rent försörjningsmässiga skäl stannar kvar i äktenskapen. Inte förrän båda parter i ett äktenskap är *lika* beroende och oberoende av varandra, *lika* delaktiga i hemmets sysslor och angelägenheter, har *lika* ekonomisk rörelsefrihet och status och *lika* rätt till fritid, semester och samhällets förmåner, kan vi tala om att kvinnan och mannen har samma människovärde i hemmet.

Per Holmberg

DEN NYA KVINNAN

Forts fr. sid. 4

en kvinna som exceptionella förhållanden gett en mans kunskaper och skicklighet, en genial kvinna som framgått ur mänsklighetens laboratorium.

Tvärtom talar hon som en kvinna för alla andra kvinnor, för att uttrycka vad alla kvinnor inom en klass tänker. Hon talar som en kvinna vars tänkande utmejslats under förtrycket, mitt i den undertryckta klassen. Hon är ingen undantagsföreteelse. Vad hon säger har giltighet därför att tusenden och miljoner kvinnor samman med henne säger detsamma. Hon har skaffat sig sin bildning som dessa, inte i studiernas och rikedomens trygga lugn utan i kamp mot elände och utsugning. Hon är helt enkelt den nya kvinnans i hög grad fulländade företeelse, som inte längre har något gemensamt med den docka som förslavning, prostitution och dagdriveri under alla mänskliga samhällsformer intill denna dag gjort till föremål för diktarnas sånger och ballader.

Hon är morgondagens kvinna, eller bättre — och vi vågar säga det: Hon är kvinnan av i dag. Kvinnan som är mannens jämlike. Hon till vilken hela denna bok strävat fram, hon i vilken kvinnans hela sociala problem är upphöjt. Hon med vilken detta problem helt enkelt försvinner. Med henne står inte längre kvinnans sociala problem annorlunda än mannens.

Nu, här, börjar den nya sången. Här slutar riddarromanen. Här får för första gången i världen den sanna kärleken plats. Kärleken som inte längre befläckas genom kvinnans underordnande under mannen, genom de smutsiga anekdoterna om underkjolar och kyssar, genom mannens pengars herravälde över kvinnan eller kvinnans pengars över mannen. Den nya tidens kvinna är född och henne besjunger jag.

Och henne kommer jag att besjunga.

Louis Aragon

Om ett decennium är de färdiga att träda ut i livet. Kommer de också att med bitterhet säga sig att de fötts i fel hälft?

BEATRICE JOHNSON:

På det att detta aldrig mer skall hända

Vid sitt tal på avrustningskonferensen i Kungälv i december berättade en av ledarna för de japanska kvinnorna, fru Sada-ko Ogasawara, hur kvinnorna i Japan bekämpar atomvapnen och därvid tog hon som ett exempel Chieko Watanabe, ordförande för de atomskadade flickornas klubb i Nagasaki. Om henne handlar denna artikel.

Vid mitt besök i Japan sommaren 1959 i samband med världskonferensen mot kärnvapen fick jag tillfälle att besöka en kvinna som för all framtid är fjättrad vid sjuklägret men som ändå gör en stor insats i kampen mot atomvapnen. Hennes namn är Chieko Watanabe och hon är en av de tusenden som genom atombomben över Nagasaki i augusti 1945 blev bestulen på hälsa och all livets glädje. När det grymma hände var hon en blomstrande kvinna på 29 år. Sedan den ödesdigra dagen är hon förklarad från höfterna och ner till tårna.

Samman med fru Kushida, ordföranden i de japanska kvinnoorganisationernas federation, besökte jag en

Chieko med sin stickmaskin, placerad på bädden.

vacker augustidag Chieko Watanabe i ett litet enkelt hus i Nagasaki. Det var ett typiskt japanskt medelklasshus vi kom in i. I den smala förstugan tog vi i enlighet med japansk sed av oss skorna. En ung kvinna med mjukt ansikte bugade sig djupt för oss tre gånger innan hon förde oss en trappa upp till ett rum som i fråga om möbler inte innehöll mera än en låg bädd, en liten kista och en liten bokhylla. Golvet var betäckt med bambumat- tor. Bredvid bädden ett litet lågt bord och på golvet sittkuddar. Rummet var pedantiskt rent och det hela gjorde ett betagande intryck på mig som för första gången besökte ett japanskt hem. På bädden låg Chieko. Hon log varmt och hälsade oss välkomna.

Sedan den förfärliga augustidagen 1945 har hon aldrig kunnat stå på sina ben. Hon ser trött ut men ändå strålar ansiktet av värme och vänlighet och inte ett spår av bitterhet kan man utläsa ur det. Och ändå skulle man väl vänta sig det hos den som drabbats så hårt. I stället visade hon en anmärkningsvärd intellektuell rörlighet. Hon var klart medveten om orsakerna till sitt beklagansvärda läge och visade en järnhård vilja att kämpa vidare för livet. Och hon har verkligen funnit en utväg att leva vidare, förtjäna sitt uppehälle och hjälpa andra offer för atombomben.

Vi bad henne skildra hur det varit möjligt. Med låg röst började hon berätta:

— I tretton år var jag förtvivlad. Jag vegeterade och väntade på döden. 1955 intresserade sig de japanska mödrarnas kongress för mig. Deras stöd och uppmuntran betydde mycket för mig och förra året tog de mig med

Chieko kan inte stödja på sina ben, som ett barn måste hon bäras.

till sin stora kongress. Jag fick många vänner där — det kändes som om de alla varit mina mödrar. Och så började jag få tillförsikt inför framtiden. Nu är jag fylld av en enda tanke: att människorna måste hålla samman för att få slut på atombombsförsöken och på upprustningen.

Hon låg tyst en stund, och så sade hon:

— Jag ska berätta för er hur det hände, så att ni kan tala om för människorna hur förfärligt kriget är, hur det tränger in i oskyldiga människors liv och krossar dem.

Jag var studentska, och under kriget arbetade alla japanska studenter i fabriken. Jag stod vid min arbetsplats när en fruktansvärd explosion rev sönder luften. Jag sprang mot det underjordiska skyddsrummet, men skakningarna var så förfärliga att jag förlorade medvetandet. När jag åter kom till sans låg jag under en tung maskin som vält överända av explosionerna. Arbetskamrater lyckades få loss mig och bar ner mig i skyddsrummet, som låg djupt under jorden. Där var det annars mycket kallt, nu var luften kokande het därnere. Jag såg de andra offren: järnsplitter hade genomborrat huden och jag såg benen genom de öppna sårn. Ansiktena var fruktansvärt vanställda av brännsår.

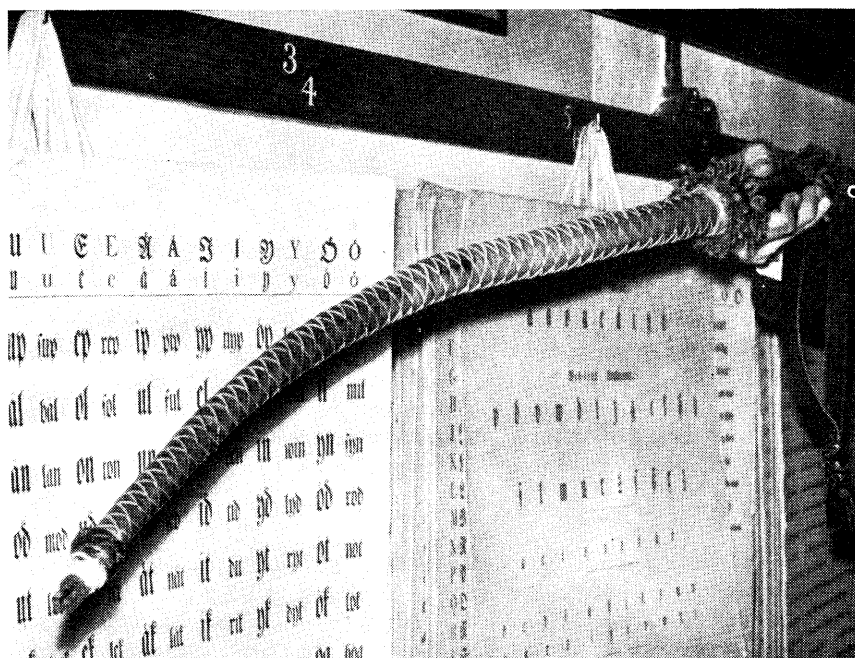
Samtliga sjukhus var förvandlade till askhögar. Man bar oss till ett provisoriskt inrättat lasarett, men de sårade var alltför många och det fanns ingen hjälp. Och så var jag samman med de andra ett hjälplöst offer — underdelen av min kropp var sönderklämd, de inre organen förstörda — i smärta och vända vändade vi förgäves på hjälp.

Fjorton år har gått sedan dess, fortsatte hon. Gå till sjukhusen, där kan ni se hur många människor som ännu lider av radioaktiva sjukdomar; gå till hemmen, där kommer ni att se de många som inte får någon läkarbehandling, som är överlämnade åt ett liv i fattigdom och plågor. Och det fortsätter. Varje år kommer nya offer. Jag önskar att alla människor kände till hur det verkligen är. Ni bör veta att förutom explosionerna i Hiroshima och Nagasaki har de förfärliga atomvapenproven bragt elände och nöd över människorna i vårt land. Och människorna i hela världen måste förstå att detta inte bara gäller oss i Japan utan att också de andra riskerar att bli offer för dessa prov, som förgiftar våra näringsmedel och våra kroppar. Jag önskar av hela mitt hjärta att människorna överallt blir på det klara med de förfärliga verkningarna av dessa prov och explosioner. Måtte aldrig några människor mera bli sådana hjälplösa offer som jag!

Hon sade det utan ett spår av självömkan. Jag kände hur tårarna steg upp i ögonen: det var inte en hjälplös krympling jag såg framför mig utan en kvinna som med sina svaga armar ville skydda världen.

— Förra året, fortsatte hon, kunde jag inte längre uthärda att stanna kvar i sängen när jag fick höra att amerikanska matrosar, utrustade med kärnvapen, hade landat i våra japanska hamnar. Trots mitt dåliga hälsotillstånd besökte jag den fjärde mödrakongressen för att hjälpa till att väcka människorna och få dem att inse hur fasansfullt kriget är. Många säger att atombomben är en garanti för freden. Det är inte sant; även om mitt land skulle ha atombomber så betyder det inte fred. Nu är jag orolig över revisionen av säkerhetspakten med USA. Såvitt man kan förstå innebär denna revision att Sydkorea, Formosa och Japan, inberäknat Okinawa, skall bli militärbaser för USA.

Jag frågade henne vad hon lever
Forts. å sid. 28

Karbasen var länge i flitig användning vid skolorna. Den bestod av flätade läderremmar och ett slag av den lär nog ha känts i flera dagar efteråt.

Så började vår skola

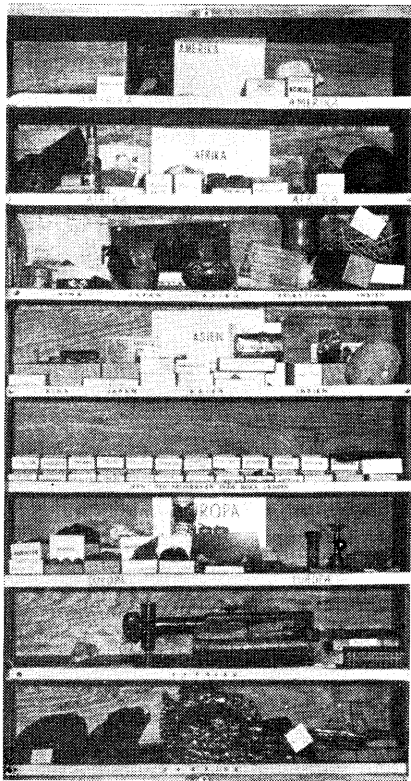

Med färlan utdelade läraren s. k. handplagg. Antingen fick syndaren lägga upp fingrarna på katedern eller sträcka dem uppåt i luften, varefter läraren drömde till med färlan.

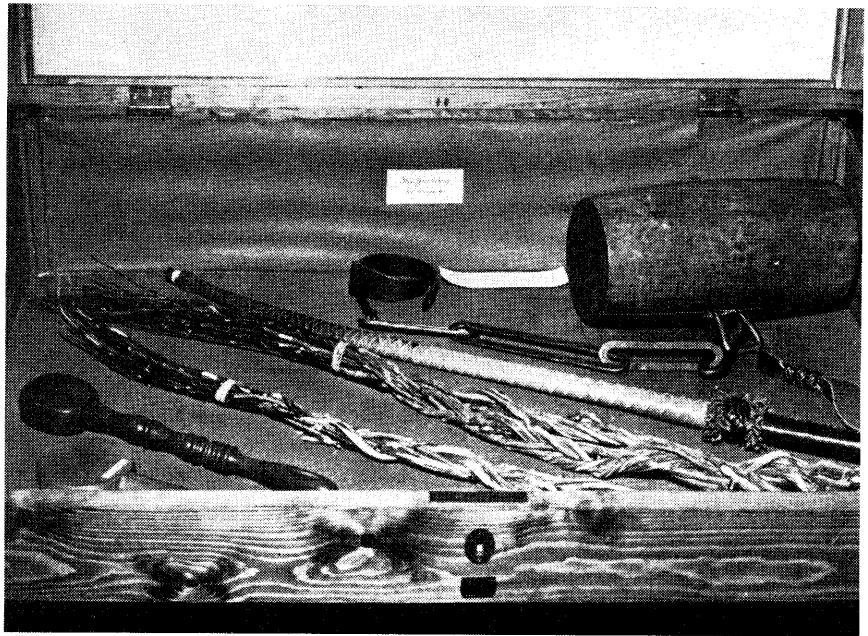
Bilder och uppgifter i denna artikel är hämtade från Svenska Skolmuseet, Hantverkargatan 29 i Stockholm. Detta till vägledning för intresserade stockholmare och turister.

Svenska Skolmuseet är ganska obekant för de flesta människor, trots att det funnits under en lång följd av år. Egendomligt nog kommer det sällan andra besökare dit än lärare och andra som har någon anknytning till skolverksamheten. Och ändå har Svenska Skolmuseet så mycket intressant att berätta om gångna tiders skolundervisning. Museets material sträcker sig tillbaka till 1500-talet och ger en mycket god översikt ända fram till våra dagar.

Det var inte så lätt att vara lärjunge förr i världen. Fanns det den minsta anledning — så kom bestraffningen omgående, hårt och obönhörligt. Inte heller var det varken särskilt lönsamt eller bekvämt

Ett exempel på vilken möda lärarna tidigare fick lägga ner på att få fram åskådningsmaterial. Det här skåpet är från 1920, då en lärarinna i Hedvig Eleonora skola i Stockholm, Maria Aldman, samlade materialet. Samlingen användes för geografiundervisningen och för att lära eleverna något om främmande länder och folk. Man hade inte så stora resurser på den tiden.

Bestraffningsmetoderna och -redskapen var mycket raffinerade. För vad som betraktades som grövre försyndelser använde man sig av den s. k. klumpen. Denna fästes med en black runt smalbenet, varpå eleven fick traska genom staden med klumpen efter ena benet. Klumpen vi ser på bilden stammar från Växjö läroverk och en av dem som påstås ha tvingats släpa på den var Per Henrik Ling, han som blev den svenska gymnastikens fader. Efter den pärsen rymde han från Växjö och skolan!

att vara lärare. I många ögon var läraren — ända långt fram på 1700-talet — en suspekt figur. De gamla betraktade hans böcker med misstro och rädsla. Någon form av trolleri trodde man det bodde i hans siffror och bokstäver.

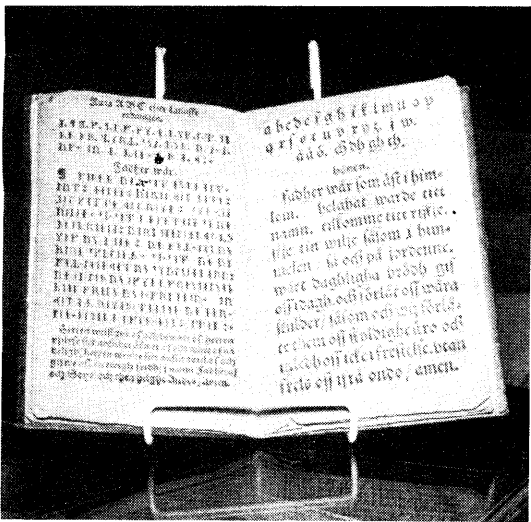
Under medeltiden och fram till 1800-talet hade man inte någon motsvarighet till våra skolor. Läraren reste kring i bygderna och undervisade barnen på en viss ort. Han fick bo hos de olika bönderna, sov och åt hos en i taget, för att ingen bonde skulle behöva bidra mer än någon annan till hans försörjning. Någon egentlig lön hade inte dessa lärare — eller djäknar som de också kallades. Mat och logi, ett klädesplagg någon gång och ibland en slant, det var allt de fick för sitt arbete. Och för att ingen bonde skulle riskera att behöva ge mera än de andra utrustades den kringresande läraren med något som kallades »skaulmatsticka». I stickan skar varje bonde in sitt bomärke, och för varje dag läraren fick mat och logi hos honom skar han ett litet streck under bomärket. På så

sätt kunde bönderna kontrollera varandra och läraren kunde inte stanna längre i den gård där kosthållet var hyggligt än i de andra...

Den s. k. Lancasterskolan slog igenom i Sverige frampå 1800-talet. Eleverna fick läsa gemensamt (det förekom att ända upp till 150 elever satt och läste i en enda skolsal. De elever som hunnit längst i undervisningen utnämndes till »monitörer» och fick undervisa sina kamrater. Svarta tavlan och kritan kände man ännu inte till. Man använde sig av långa »sandbänkar». Ovanpå bänken fanns en ränna med fin sand i vilken eleverna fick skriva med en sticka. Skrev man fel använde man »utstrykaren», ett ekorr- eller harskinn, så sanden blev fin och slät igen.

När man i dag går igenom skolmuseet är det inte utan att man ryser vid tanken på hur hårt livet var både för barnen och deras lärare i gamla tider. Och inte bara för dem utan för alla arbetande människor.

Text: Ulf Ljunggren
Foto: Nils Lindquist

Den äldsta kända ABC-boken i Sverige. Den bär årtalet 1912 och är framställd i runskrift

Afrikas år

Under rubriken »Afrikas år» skriver tidningen New Statesman om de länder i Afrika som i år blir mer eller mindre självständiga. Det är en imponerande rad:

I januari avträdde Frankrike sitt förvaltarskap över Kamerun och gav i princip den vidsträckta Mandingo (Mali) federationen oberoende. Mauretania väntas bli oberoende i februari, Dahomey i mars och Togo i april. Brittiska Somaliland ska få sin första valda afrikanska majoritet i februari och den forna italienska kolonin Somaliland ska bli helt självständig i juli. I september ska avgörande ändringar i konstitutionen införas i belgiska Kongo och i Tanganjika, förändringar som kommer att innebära självstyrelse för de afrikanska majoriteterna. Då ska också sista fasen av Sierra Leones oberoende vara klar. Även i Bechuanaland kommer man att i princip erkänna en folkvald lagstiftande församling. Slutligen ska Nigeria bli självständigt den 1 oktober.

Mot denna bakgrund framstår de fransk-algeriska extremisternas försök att vrida klockan tillbaka i all sin orimlighet.

Världen måste numera räkna med en afrikansk folkopinion. Det märkte man redan vid den första all-afrikanska kongressen i Accra och än mer nu nyss vid motsvarande kongress i Tunis. Man märkte det vid KDV:s rådsmöte i Prag i höstas när de afrikanska deltagarna krävde att man i resolutionen mot atomvapenprov i Sahara skulle skriva »det afrikanska Sahara». Man märkte det i FN:s generalförsamling när det kraftigaste resolutionsförslaget mot dessa prov framlades av afrikanska — och asiatiska — stater. Just nu har ett stort antal stater från Afrika och Asien vänt sig till FN med en förnyad protest mot Saharaproven.

Det finns också en internationell proteströrelse som är aktivt verksam i Sahara. Den leds av den kände prästmannen och fredskämpen Michael Scott och stöds av ledaren för motsvarande aktion i USA i somras. Protestmarschen började i

Accra den 6 december och styrde mot Reggan i Sahara.

Av senare meddelanden framgår att de aldrig hann fram till Reggan. Först tog man deras fordon från dem. De fortsatte till fots. Den 18 januari befann de sig ett 10-tal mil in på franskt område på en ort som heter Tenkogodo. Därifrån fördes de med våld tillbaka till Ghana.

Den våldsamma vrede som den franska atombombsexplosionen framkallat i hela Afrika är ett väl-taligt uttryck för den avsky afrikanerna känner inför slika demonstrationer av »fransk ära och makt», som de Gaulle uttryckte det.

A. A.

Sahara

Om jag vill höra musik för miljoner?
Ja, — Nagasaki, Hiroshima, Lyckliga Draken!
sänd era visors vackra visioner —
era döendes rop, era brändas förkolnade läppar
till De Förstockades öron och ögon
att de må akta dem för ökensanden.

Om jag vill höra musik — — —
Ja, sireners tjut över oceanerna
ville jag höra, dårfärden i dimma
ville jag hejda.
Hjulen ville jag stanna i alla fabriker.
Inga varubalar skulle kranarna
i världens hamnar lyfta
men högt skulle de hissa
i flammande skrift ett: mene tekell
för De Förstockade.

På kvällen den 8 februari ett lakoniskt TT-meddelande om att den franska atombombsexplosionen i Sahara är nära förestående. »Och nu följer musik för miljoner...»

Ja, jag vill höra musik — — —
jag ville höra den väldiga tystnadens språk
från miljoners samfällida vilja
en enda timme, när hjulen stod stilla:
vi var tåligena länge — — —
men det finns en gräns
för skändandet av vår jord
och vårt arbetes frukt.
Nu är det nog!

Rut Adler 8/2 1960

Såg och hörde ni likalönsdebatten i TV härförliden? Det var nästan så man blev rörd när man hörde hur orättvist de flesta ansåg det vara att arbete betalas efter kön. Och ändå ska det vara så omöjligt att få bort denna orättvisa lönesättning. Det kan väl inte bara bero på arbetsgivarnas omedgörlighet — den har man ju lyckats bryta förr när det gällt viktiga ting, fast det har ju förstås måst ske på lagstiftningens väg. Och den är man av någon anledning inte villig att slå in på när det gäller ekonomisk rättvisa åt kvinnorna...

*

I början av seklet restes för första gången på allvar kravet om lika lön för lika arbete. Det var på den tiden när en automobil var ungefär lika sällsynt här i landet som en hästdroska är nu, när de få biografier som fanns visade stumfilm, när ingen vanlig människa ännu tänkt sig att man skulle kunna sitta hemma i sin bostad och bara behöva snurra på en ratt för att få höra tal och musik från andra kontinenter, när ingen ens hört talas om TV-apparater — för att inte tala om sputnikar eller att månens baksida kunde fotograferas! Eller att robotar kunde göra människors arbete och göra det snabbare och mera perfekt än människan någonsin kunnat! Det var långt före dammsugarnas och tvättmaskinernas tid.

I dag förvånar oss ingenting — allt tycks möjligt. Utom det enda att i Sverige få bort det gamla systemet med lön efter kön. Här tycks all mänsklig förmåga plötsligt ha tagit slut, här måste man göra halt inför det ogenomförbara. Ska! människan också sätta sin fot på månen innan Sveriges kvinnor vederfares rättvisa?

*

Kranförerskan vid Domnarvets järnverk, som vi såg i TV-rutan, får mindre betalt för sitt jobb än en man som gör precis samma arbete. Chefen vid företaget talade om att kvinnorna visat sig synnerligen lämpliga som kranskötare, de är noggranna och har av någon anledning bättre förmåga att bedöma avstånd än männen — en förmåga som är mycket viktig i detta arbete. (Men sämre lön ska de ha!)

Om någon till äventyrs trott att

Ge kvinnorna rättvisa svårare än resa till månen?

detta slags arbete är alltför tungt och komplicerat för en kvinna så tog den trevliga kransköterskan vederbörande ur den villfarelsen. Hon hade tidigare arbetat som sjukvårdsbiträde och på intervjuarens fråga om inte kranförarjobbet var mycket tyngre svarade hon spontant att nej, nej, det är mycket lättare än sjukvårdsarbetet. Vi tror henne.

Nu återstår det att se vad som kan uppnås i årets avtalsförhandlingar. Kommer de särskilda lönelistorna för kvinnor att slopas i avtalen? Det beror naturligtvis på vilken styrka fackföreningsrörelsen lägger in i kravet. Så mycket är säkert: ett slopande av de s. k. kvinnolönelistorna skulle innebära ett viktigt steg på vägen till likalönsprincipens genomförande. Det första steget. Sedan reser sig frågan om en annan och rättvisare värdesättning av de olika arbetsuppgifter som kvinnor i allmänhet är selsatta med ute i arbetslivet.

En sak kan vi glädjas åt: det allmänna intresse som kvinnolönefrågan tydligen fått. Det är inte längre så vanligt att ta till bröstoner och rada upp »argumenten» mot lönerättvisa: bortovaroofrekvensen, den kortare yrkesverksamheten och allt vad det heter. Kanske därför att luften börjar gå ur dem? För vem tar på allvar pratet om exempelvis den kortare yrkesverksamheten? Som om varje arbetsgivare själv betalade yrkesutbildningen för sina anställda! Eller som om varje manlig arbetare stannade kvar till pensionsåldern på den arbetsplats där han startade sitt yrkesverksamma liv! För att inte tala om hur orättfärdigt det ter sig att arbeterskan med 30–40 och flera oavbrutna arbetsår ska ha mindre betalt än sina manliga arbetskamrater därför att andra kvinnor kanske tvingats avbryta sitt yrkesliv för några år medan deras barn är små.

Brita

ANTON TJECHOV:

Ett litet skämt

En kylig klar vinterdag. Det är mycket kallt. Nadjas lockar och det knappt märkbara fjunet på hennes överläpp är täckta med silverskimrande rimfrost. Vi båda har travat uppför trapporna till en stel rutschbana som anlagts invid skridskobanan. Nedanför våra fötter ringlar sig en brant blank bana i vilken solen speglar sig. Bredvid oss står en liten kälke med rött tyg på sätet.

— Ak med ner, Nadja! ber jag. Bara en enda gång! Jag ger er mitt ord på att ni kommer ner hel och oskadd!

Men Nadja är rädd. Hela backen, från hennes små skor till slutet av rutschbanan, tycks henne som en fruktansvärd och oändligt djup avgrund. När jag föreslår att hon skall ta plats på kälken ser hon bara neråt och är färdig tappa andan: Vad kommer att ske ifall hon skulle våga att susa ner i denna avgrund? Hon skulle helt enkelt förlora förståndet — dö!

— Jag bönfaller er, säger jag. Ni behöver inte vara rädd. Förstår ni inte att det där bara är klenmod och feghet!

Äntligen ger Nadja efter och av hennes ansiktsuttryck framgår det att hon gör det med dödsförakt. Hon darrar i alla lemmar när jag sätter henne på kälken, lägger min arm om henne och störtar mig ner i djupet.

Kälken susar iväg som ett skott. Den skarpa luften slår en i ansiktet, tjuter kring öronen som om den ville riva huvudet av axlarna. Vinden stjälar andan från en; det är som om hin onde själv hölle oss i sina klor och tjutande ville dra oss ner i helvetet. Allt runt omkring förvandlar sig i en bred, snabbt förbibusande rand. Ännu ett ögonblick och det förefaller som om vi störtade rakt i fördärvet.

— Jag älskar er, Nadja, säger jag halvhögt.

Kälkens hastighet minskar, vindens ylande och medarnas gnissel är inte längre så skräckinjagande,

andnöden släpper och vi är äntligen nere. Nadja, blek och andfädd, är mer död än levande. Jag hjälper henne av kälken.

— Inte för allt i världen åker jag ner en gång till! säger hon och ser på mig med stora skräckslagna ögon. Inte för allt i världen! Jag höll på att dö av skräck!

Efter en stund har hon lugnat sig och ser mig frågande in i ögonen: har jag sagt dessa fyra ord eller tyckte hon bara det mitt i vindens tjut? Men jag står bredvid henne, röker och betraktar uppmärksamt mina handskar.

Hon tar mig under armen och vi promenerar långsamt kring banan. Gåtan ger henne uppenbarligen ingen ro. Har dessa ord uttalats eller har de inte? Ja eller nej? Det är en fråga som gäller äran, livet, lyckan — en mycket viktig fråga, kanske den viktigaste i världen...

Svårmodig, otålig, med forskande blick ser Nadja in i mitt ansikte, ger förströdda svar och väntar om inte jag själv skall börja tala om det. Ack, vad allt avspeglas inte i detta älskliga ansikte! Jag ser hur hon kämpar med sig själv, hur hon vill säga något, fråga något, men inte kan finna de passande orden; det är pinsamt för henne, otäckt, det fördärvar hennes goda humör.

— Vet ni vad? säger hon äntligen utan att se på mig.

— Vad då? frågar jag.

— Vi åker ner en gång till!

Vi tar trappan och är snart uppe i höjden igen. Återigen sätter jag den bleka, darrande Nadja på kälken, återigen susar vi ner mot avgrunden, återigen tjuter vinden och gnisslar medarna, och återigen säger jag medan kälken är uppe i högsta hastighet halvhögt:

— Jag älskar er, Nadja!

När kälken stannar kastar Nadja en blick på berget som vi just kommit ner utför, ser mig länge in i ansiktet, lyssnar till min likgiltiga, lidelsefria röst och hela hennes lilla figur, muffen och huvudduken inbegripna, avspeglar den största förvirring. I hennes ansikte står skrivet: Vad är det egentligen som försiggår här? Vem har uttalat dessa ord? Han — eller föreföll det mig bara så?

Denna ovisshet oroar henne och bringar henne ur fattningen. Det stackars barnet svarar inte på mina frågor, ser dystert framför sig — hon är nära gråten.

På teatrar världen runt firas i år hundraårsdagen av den store ryske författaren och dramatikern Anton Tjechovs födelse. Bokförlagen kommer med nya utgåvor av hans romaner. Ur hans rika samling noveller återger vi här en.

— Skall vi kanske gå hem nu? frågar jag.

— Nej, jag... jag tycker om att åka ner, säger hon rodnande. Skall vi inte försöka en gång till?

Hon »tycker om» att åka ner! Och ändå är hon likblek när hon sätter sig på kälken, darrar i hela kroppen och kan knappast andas, precis som förut.

För tredje gången susar vi ner och jag märker hur hon ser mig i ansiktet och iakttar mina läppar. Men jag sätter näsduken för munnen, hostar — och när vi kommit till mitten av rutschbanan lyckas jag pressa fram: »Jag älskar er, Nadja!»

Gåtan förblir en gåta. Nadja tigger och grubblar...

Jag följer henne hem från skridskobanan; hon försöker gå långsammare, bromsar in stegen och väntar om jag kanske skall säga henne dessa ord. Jag ser hur hon lider, hur hon lägger band på sig för att inte skrika ut: »Det kan inte vara vinden som sagt mig dessa ord! Sådant sker inte! Och jag vill heller inte att det ska ha varit vinden!»

Nästa morgon får jag en brevlapp; »Om ni går till skridskobanan i dag, så hämta mig. N.» Och från och med nu besöker jag dagligen skridskobanan samman med Nadja och säger varje gång vi susar nerför berget halvhögt ett och detsamma: »Jag älskar er, Nadja!»

Snart vänjer sig Nadja vid denna fras precis som man vänjer sig vid vin eller morfin. Hon kan inte längre leva utan den. Det går inte att betvivla: nu som förr är det förenat med skräck att susa ner för den branta rutschbanan, men nu förtrollas ängesten och faran av dessa gåtfulla kärleksord. Nu som förut är det vi två som är misstänkta: jag och vinden... Vem av oss båda det är som tillstår sin kärlek för henne vet hon inte; det är tydligen också redan likgiltigt för henne — det är ju också likgiltigt ur vilket

slags glas man dricker bara ruset inställer sig.

En dag går jag ensam till skridskobanan; jag blandar mig med mängden och ser hur Nadja närmar sig rutschbanan och söker mig med ögonen... Sedan går hon uppför trappan... Det är hemskt att åka ner ensam, o så hemskt! Vit som snö och darrande går hon som om hon ginge till stupstocken, men hon går och går utan att vända sig om. Tydligt har hon äntligen beslutat sig för att fastställa: Kommer hon att höra dessa ömma ord också när jag inte är med? Jag ser hur hon sätter sig på kälken, blek och med munnen öppen i ångest, blundar, tar avsked av livet för alltid och susar ner.

Medarna gnisslar... Om Nadja hör orden vet jag inte... Jag ser bara hur hon matt och utpumpad reser sig från kälken. Man ser i hennes ansikte att hon själv inte vet om hon hört något eller ej — rädslan under nerfarten berövade henne förmågan att lyssna och skilja på olika ljud.

*

Äntligen är mars här. Solen skiner varmare. Vår isrutschbana mister sin glans, blir mörk och töar så småningom upp. Det är slut med kälkåkningen. Den stackars Nadja har berövats möjligheten att höra de ord hon vant sig vid; inte heller finns där någon som skulle kunna uttala dem, ty vinden är inte så stormande längre — och jag förbereder mig att resa till Petersburg — sannolikt för alltid.

Ett par dagar före min avresa sitter jag i skymningen i trädgården, som med ett staket är avgränsad från den gård där Nadja bor... Det är ännu ganska kyligt, här och där ligger rester av snö, träden står kala och döda men det doftar redan av vår och kajorna, som gör sig färdiga att sova, kraxar högljutt. Jag närmar mig staketet, står länge och tittar in genom ett hål och ser plötsligt hur Nadja kommer ut ur

Morgonpromenad i Peking

Klockan är sju. En ny dag har börjat.

Skall jag våga en ensam promenad i denna främmande stad? Om jag inte hittar tillbaka till det stora hotellet, hur skall jag fråga — vad skall jag säga?

Jo, jag vågar! Inte långt, bara de närmaste gatorna, de små gränderna, som jag ser från mitt fönster fyra trappor upp i hotellet.

Där går skolbarn med sina böcker. Män cyklar till sitt arbete. Inte olikt Stockholm, bara lugnare, färre bilar... Jag hittar nog hem igen.

Än är luften sval. Jag följer kvarteret, viker av in på första tvärgata, går långsamt och tvekanande bland målmedvetna morgonvandrare.

En ung kvinna går framför mig. Hon bär ett litet barn i famnen.

Henne vill jag följa!

Kanske skall hon bära sin baby till en barnkrubba och själv gå till ett arbete?

huset och längtansfullt ser upp mot himlen... Vårvinden sveper direkt in i hennes bleka, fördrömda ansikte. Den erinrar henne om den vind som den gången brusade mot henne på rutschbanan, när hon hörde de fyra orden — och hennes ansikte blir sorgset, över kinden rullar en tår...

Min Gud, vad är det som sker med Nadja? Hon skriker till, ett hänryckt leende drar över hela hennes ansikte och lycklig, tillfreds, skönare än någonsin, springer hon med öppna armar mot vinden.

Men jag går in i mitt rum för att packa mina saker...

*

Det är nu länge sedan. Nu är Nadja gift och har tre barn. Hon har inte glömt att vi en gång tillsammans besökte skridskobanan och hur vinden ropade »Jag älskar dig, Nadja!» till henne: för henne är det nu hennes livs allra lyckligaste, mest rörande och vackraste minne...

Och för mig är det, nu då jag blivit äldre, obegripligt varför jag den gången sade dessa ord, varför jag tillät mig det lilla skämtet.

Hon viker av in på en smal väg mellan låga hus, som vänder fönsterlösa grå väggar emot oss.

Vi går där ensamma i den folktomma gränden.

Hon stannar ett ögonblick, trycker barnet intill sig och kysser det innerligt. Så påskyndar hon åter sina steg.

Än en gång kramar hon och kysser den lilla — och ilar om hörnet. Jag skyndar efter. Hon försvinner in i en gatuport. Det är säkert krubban!

Jag väntar på henne utanför — men hon dröjer.

Kanske har hon gått ut en annan väg?

Insvept i moderns kärlek till sitt barn går jag vidare.

På gatan står ett tält. En man syns älta en deg därinne. En kamin glöder, en vattenkanna ångar.

Varför kan jag inte kinesiska? Jag vill fråga, tala med dessa arbetande människor.

De tycks mig inte främmande!

De älskar sina barn — de bakar sitt bröd — de går till sitt arbete om mornarna.

Alldeles som vi.

Gunhild Tegen

Från funderingarna att söka arbete i en handarbetsaffär till tanken på att fara land och rike runt som långtradarchaufför kan steget tyckas vara nog så långt. Men för Astrid Karlsson i Älghult i Småland var steget ändå inte så långt. Hårt arbete var hon van vid, fadern hade haft gård och ingenting av utesysslorna var henne främmande. När så maken, som har åkeri, blev inkallad till militärtjänstgöring långa perioder under kriget måste ju någon rycka in och sköta ruljangsen. Hustrun Astrid var närmast till hands – och det var så det började.

Inte märkvärdigare än andra jobb

Atskilliga tidningar har skrivit om »vägarnas drottning» och om »långtradaramazonen», sådana skrivelser tycker inte Astrid Karlsson om. Hon anser inte att hennes jobb är märkvärdigare än andras och tyc-

Mitt yrke:

– Köra lastbil är inte stort märkvärdigare än att köra en personbil, säger långtradarchauffören Astrid Karlsson.

Med virke, glas och mjöl i lasten

ker inte att det är någonting att skriva om...

– Det skulle i så fall bara vara för att visa att vi kvinnor verkligen kan klara också ett sådant jobb. Naturligtvis inte alla kvinnor, men det är ju inte heller alla män som går i land med det.

Visst var det ganska besvärligt i början, ideligen provningar av varjehanda slag och ganska ofta tänkte jag ge upp, men hur det var så fortsatte jag och nu har jag svårt att tänka mig någonting annat.

Styrkan betyder inte allt

– Men, är det ändå inte ett kolossalt tungt arbete?

– Det är klart det är tungt. Men att köra lastbil är inte stort märkvärdigare än att köra personbil.

Visst fordras det en annan körteknik, speciellt när man har släp, men själva körningen tar inte särskilt på krafterna. Det är vid lastning och lossning krafterna behövs. Men inte ens där betyder styrkan allt, utan det är greppet, frågan om *hur* man lyfter och bär. Och det har man fått lära sig. Ibland har någon bett att få åka med och har då lovat att i gengäld hjälpa till att lossa lasten och det har hänt att stora starka karlar gått bet på uppgiften därför att dom inte förstått *hur* man ska lyfta. Men hittills har det aldrig hänt att jag har tappat en låda, säger Astrid, inte utan stolthet i rösten.

– Men vad väger då lådorna?

– Så där en 100–110–115 kilo är det vanligaste, men jag har lyft 130. Förmodligen syns det på utan-

skriften hur imponerade vi är för Astrid skyndar sig att än en gång understryka att det är fråga om greppet och om viss teknik i själva lyftet.

Ensam bland idel karlar

Så måste vi ställa den oundvikliga frågan: Hur känns det att arbeta i ett yrke bland idel karlar?

– Inom långtradarkåren finns det en fin sammanhållning och ett mycket gott kamratskap. Är det någon gång besvärligt så hjälps man åt. Och jag har alltid bara med bra och hyggligt folk att göra. Kanske är en del extra hyggliga och artiga för att jag är kvinna. Men är man glad och hygglig själv, så blir man väl bemött bland både män och kvinnor, det är min tro.

Vänsterblink — klart för omkörning

Astrid Karlsson anser att alla måste hjälpas åt också i trafiken. Den är mera intensiv än någonsin och ska det gå väl måste man anpassa sig efter varandra.

— Vi vet att det kan vara knepigt att komma förbi oss och våra långa släp och därför har vi inom långtradarkåren kommit överens om gemensamma tecken för att hjälpa bakomvarande bilar vid omkörningar.

När vi anser att omkörning kan ske utan risk blinkar vi med vänster blinkers och när vi vill varna, blinkar vi åt höger. Stryk under det här, för det är inte alla som förstår våra signaler, säger Astrid.

Liftare göra sig ej besvär

— Hur gör en kvinnlig långtradarchaufför om det står en vacker gosse vid vägkanten med tummen i vädret?

— Susar förbi — obönhörligen. Jag tar aldrig upp folk som jag inte känner personligen. Det finns så många som är ute i dåliga avsikter och därför är det bäst att inte låta obekanta åka med — även om dom ser aldrig så beskedliga

ut. Därmed inte sagt att jag är rädd av mig, men både jag och min familj tycker att det är lugnast så.

De flesta resorna går nu till Stockholm med glas från Orrefors, Kosta och Gullaskröv. Det blir som regel två resor i veckan och upp far jag alltid på nätterna. Tillbaka till Småland har jag pappersspån eller mjöl i lasten — 12 ton. Ibland är det virke som ska till Skåne och då har jag glassand med tillbaka till glasbruken.

Så händer det förstås att det blir några turer på utlandet. I Norge, Belgien, Tyskland och Holland har jag varit, berättar Astrid Karlsson.

— Holland om våren — kanalerna och de stora tulpanfälten med all sin färgprakt. Det är en underbar syn, man måste helt enkelt stanna och bara titta. — Städerna och deras museer är ingenting för mig, jag älskar naturen och egentligen skulle man väl inte sitta instängd i en förarhytt heller...

»Ständig hemvårdarinna»

— Men hur går det hemma?

— Jag skulle aldrig klara upp det om jag inte hade sådan utmärkt hjälp här hemma. Inga kom till oss som hemvårdarinna när jag var

sjuk en gång för sex år sedan. Vi övertalade henne att stanna som »ständig hemvårdarinna» hos oss. Man brukar ju tala om »pärlor» i sådana här sammanhang, men det räcker inte när det gäller vاران Inga. När man är borta så mycket som jag måste vara, är det gott att ha någon som kan vara i mors ställe. Och ungarna — alla fem — avgudar Inga.

Jo, det finns faktiskt fem barn hos familjen Karlsson på Björk-valla. Det är Lars-Rolf 13, Sten-Bertil 11, tvillingarna Dick och Ing-mari 6 och så lille Set 4. Alla pig-göda och naturligtvis alldeles ko-lossalt intresserade av bilar.

— Visst känns det svårt att vara borta så mycket från barnen och det gör att man längtar efter alla helger, för att inte tala om semestern. I fjol tog jag barnen med mig och tältade på semestern. Jag tyckte att jag måste få rå om dem alldeles själv och inte dela dem med någon. Gissa om vi hade roligt!

Men efter en längre bortavaro från arbetet längtar jag tillbaka till det också. Jag vill arbeta hårt, men jag tycker också om att koppla av med ett handarbete ibland. Till jul stickade jag förresten fem ollar och fem mössor till barnen och min mor fick en duk som jag hade broderat.

— Hur jag får tid? Ibland måste man vänta innan man får lasta eller lossa och tar man bara vara på tiden, så hinner man en hel del.

Under tiden Astrid Karlsson berättar om sitt arbete har vi gett akt på hennes händer, dessa händer vana att gripa tag i tunga trälådor, men också vana att handskas med nål och tråd på det mest konstfärdiga sätt. För ögonblicket vilar de stilla i knäet med klänningens djupblåa mohair som bakgrund. På något sätt utgör dessa händer en strålande illustration till vad kvinnor kan uträtta.

Birgit Jansson

Även om Inga, ständig hemvårdarinna, är en pärla och älskad av ungherrskapet Karlsson, så är det i alla fall högtidsstunder när mamma är hemma, det tycker både Set, som krupit upp i mamas knä, och Dick.

De här söta systrarna utexaminerades för ett par år sedan. Hur länge får man behålla dem inom sjukvården?

Här behövs en UPPVÄRDERING!

Kritiskt för sjukhusen, sköterskebristen tilltar. Under denna alarmerande rubrik skildrade en dagstidning nyligen läget vid några av landets förnämsta sjukhus inför den stundande våren och sommaren — då, som alla vet, personalsvårigheterna ökar avsevärt i samband med semestrarna.

Vid Lunds lasarett, som är undervisningssjukhus, är tio avdelningar, motsvarande 202 vårdplatser, nu stängda på obestämd tid. Inom den närmaste tiden kommer ytterligare fyra avdelningar att stängas!

Ett annat undervisningssjukhus är Karolinska i Stockholm. Där är f. n. en avdelning för reumatiska sjukdomar och två på medicinska kliniken stängda. Det är första gången på många år som avdelningar där är stängda denna tiden på året, säger föreståndarinnan. Och på Thoraxkliniken står nu liksom tidigare 122 platser tomma. Thoraxkliniken, som blev färdig för ett par år sedan, räknas som ett av världens modernaste och förnämsta sjukhus för forskning och behandling av brösthälans sjukdomar. Det har kostat väldiga summor att uppföra, en

rad av landet främsta specialister på området arbetar där under ledning av professor Crafoord. 122 platser står nu som tidigare tomma — av brist på sköterskepersonal och, förstås, sjukvårdsbiträden. Det är dyrt, dyrt för alla de allvarligt sjuka, som kanske kunde bli botade om de finge komma i tid till ett sådant sjukhus och — det är den allvarligaste sidan av saken — dyrt för det allmänna att stora avdelningar på ett modernt sjukhus står oanvända.

Nyrekryteringen allt för liten

Bilden är mer eller mindre likartad också på andra sjukhus. En avdelning vid Södersjukhuset i Stockholm som skulle öppnats — det gäller 30 platser — får fortfarande stå stängd på grund av personalbrist, på andra avdelningar är vårdplatserna reducerade och ytterligare inskränkningar övervägs, enligt sjukhusets styresman, docent Åke Nyström, som säger att man visserligen under många år haft svårt att få sjuksköterskor, men ald-

rig har det varit så besvärligt som nu. Enligt hans mening är rekryteringen till sköterskeyrket f. n. allt för liten. Det är flera orsaker som här spelar in, säger han: avlöningsförhållandena är dåliga, ansvaret stort och arbetstiden obekväm. Säkert spelar också sambeskattningen en viss roll för de många gifta sjuksköterskorna.

Vad har då våra 17.000—18.000 nu verksamma sjuksköterskor för löneförmåner? Flertalet av dem står i lönegrad 10, vilket i högsta dyrortsgrupp ger 1.099 kr i månadslön. Efter 9 års tjänstgöring är de uppe i löneklass 13 med en månadslön på 1.282 kronor.

Flerårig utbildning och obekväm arbetstid väger lätt i vågskålen

I samband med likalönsproblemet har det talats en del om vikten av att man på allvar börjar titta på hur de specifikt »kvinnliga» yrkena värdesättes rent ekonomiskt. I fråga om sjuksköterskorna har vi ett av de mest typiska exemplen på hur ett yrke som enbart rekryteras av kvinnor är lönemässigt nedklassat. En sjuksköterska har drygt tre års utbildning och ett mycket ansvarsfullt och tungt arbete — på obekväm arbetstid. Hur många yrken har vi här i landet där man efter så lång utbildning och 9 års aktiv tjänst trots obekväm arbetstid och stort ansvar inte kommer högre på löneskalan?

En folkskollärare har redan efter några terminer samma månadslön som sjuksköterskan uppnår efter 9 års tjänstgöring, efter 4—5 års tjänst kan han få en ordinarie tjänst med 1.497 i månadslön — och där ligger slutlönen vid 1.748 kronor.

Nog behövs det en annan värdesättning av »kvinnoyrkena». Och i det här fallet är det inte bara sjuksköterskorna själva som blir lidande, det är allmänheten, det är de sjuka. Är det inte på tiden att myndigheterna och riksdagen gör något åt denna fråga? Har vi råd att låta dyrbara sjukhusavdelningar stå tomma medan vänteköerna till sjukhusen växer och vårdbehövande patienter skickas hem?

Elisabet

"Väst eller öst"

— alla är vi människor

I Göteborg har börjat utges en liten stencilerad skrift, »Timglasets», med underrubriken *Röster ur rörelsen för fred*. Ur dess första nummer återger vi en del av en artikel, skriven av Rut Adler:

Ju mer man förstår opinionens betydelse dess mer ser man sig om efter varje opinionsbildande organ, stort eller litet, som helhjärtat går in för avspänning, nedrustning, samförståndslösning av internationella problem.

Det finns glädjande nog många och goda sådana organ, men nästan för samtliga gäller någon slags liten avgränsning; den mera självfallna som ligger i t. ex. en kvinnotidning, som trots aldrig så allmänt socialt och vidsynt mänskligt innehåll knappast läses av män på grund av att den vänder sig till det ena könet; eller en facktidning som vänder sig till sin grupp. Så har vi den politiskt betonade avgränsningen, kanske outtalad, men obönhörlig — ovanför partierna — ja naturligtvis — men för all del inget sällskap med, inget stöd från kommunistiskt håll eller från dess »täckorganisationer»! Som om det inte vore ett livsintresse för freds-

Gerda Linderot.

De lever i våra hjärtan

När 50-årsjubiléet av Internationella Kvinnodagen nu firas går många varma tankar till de kvinnor som gått före och röjt väg. Och alldeles särskilt minns man med saknad dem som man arbetat samman med och som inte längre finns i livet. Modiga, kloka och energiska kvinnor, som satte in alla sina krafter på arbetet för freden, för kvinnors rätt och barns bästa.

Elisabeth Tamm. Gerda Linderot. Deras namn är för alltid förbund-

Elisabeth Tamm.

na med de svenska kvinnornas kamp för fred och socialt framåtskridande. De kom från vitt skilda samhällsskikt men i båda bodde samma tåga: en djup rättfärdighetskänsla som inte tålde att människor kränktes, stort personligt mod och en enastående arbetsförmåga.

Inte bara vi i Svenska Kvinnors Vänsterförbund men tusenden och åter tusenden kvinnor utanför våra led minns dem med kärlek och tacksamhet.

Från vår spanska systerorganisation och från deras organisation i Katalonien har vi mottagit en hälsning och lyckönskningar till Internationella Kvinnodagen.

saken att just där etablera samarbete inom- och utomlands! Vi kan ju inte gärna organisera världens sammanlevnads- och försörjningsproblem utan den andra hälften av jordens folk.

... Att tåga är stöd åt destruktiva krafter. Det är att undandraga de fredssträvande bland våra styrande vårt folkliga stöd, som slutligen skulle kunna bli utslagsgivande för nationens upprädande och inflytande utåt. Vad gör det att en del av oss har övervägande »västliga» sympatier — en annan del övervägande »östliga»? När det gäller hälsa och liv sitter vi ju nu i samma båt. Om det brinner i huset — inte frågar man den efter partibok, som kommer för att hjälpa till med släckningen.

SKV-avdelningen i Västerås

firade sin 10-åriga tillvaro med en jubileumsfest i nya Folkets hus den 21 november i fjol. Greta Linderborg hälsade välkommen och gav en liten historik över avdelningens verksamhet sedan den februaridag 1949 då den bildades med 20 medlemmar vid starten. Därefter överlämnades blommor till medlemmarna i den första styrelsen: Anna Appelberg, Greta Magnusson, Agnes Olsson, Stina Barkman och Helga Ek, de tre senare nu bosatta i Stockholm. Avdelningens första ordförande, Agnes Karlsson, var tyvärr av sjukdom hindrad att närvara.

Från distriktsstyrelsen talade Ruth Bohman och från Köpingsavdelningen frambars blommor och present genom Karin Hammarström.

Tre om ett deltidarbete

Hon har tre barn, alla i skolåldern. Plötsligt har hon fått gott om tid. Annat var det när den minsta ännu sprang ut och in i dörrarna, men nu tar också hon sin skolväska och marscherar iväg på morgonen, fylld av sin nya värdighet som skolbarn. Man är ingen småunge längre! står det skrivet kring hela hennes lilla bedårande person.

Dörren har plötsligt öppnats för trebarnsmamman. Hon kan ta sig ett arbete, förtjäna lite, få arbetskamrater. Det där med kontakterna är inte det minst viktiga, tre barn är en dyr förnöjelse. Och mamman, som plötsligt ser sin chans att komma ut, känner djupt behovet av både kontakter och kontanter. Hon vill skaffa sig ett jobb!

Det är lättare sagt än gjort. Visst påstås det att det är gott om arbete igen – men i varje fall inte i den form vår trebarnsmamma tänkt sig

och kan klara. Ett deltidarbete alltså, ett som hon kan sköta medan barnen är i skolan.

*

Det är i det närmaste två årtionden sedan frågan om möjligheter till deltidarbete för sådana husmödrar som ännu är starkt bundna av sina barnplikter, på allvar började resas och ta formen av ett krav. Men här som på andra områden när det gäller speciella kvinnokrav rör det inte fort på sig. Om man inte visste det förut så gav Arbetsmarknadsstyrelsen nyligen besked: Efterfrågan på deltidarbete är stort, långt större än den som kommer till synes på arbetsförmedlingarna, men det är fortfarande svårt att få deltidarbete. Det är den slutsats Arbetsmarknadsstyrelsen kommit till efter en just genomförd undersökning om tillgång och efterfrågan på deltidarbete för kvinnor.

Undersökningen omfattade en tid av nio månader. Under den tiden sökte 4.500 kvinnor deltidarbete. Med undantag för husligt arbete, tvätt och rengöring, där det är ganska lätt att få arbete för några timmar om dagen eller ett par tre dagar i veckan, kunde bara en tredjedel av de som sökte deltidarbete få sådant. Vår trebarnsmamma, som innan hon steg in i mammarollen var kontorist fick veta att hon är långtifrån ensam om att se sig ratad på arbetsmarknaden, därför att hon inte kan avstå hela dagen för yrkesarbetet.

*

Någon förändring i arbetsgivar-
nas inställning till deltidarbetet kan alltså inte spåras. Och man får akta sig för att ta den här utredningen som bevis på en sådan förändring, framhöll byråsekreteraren fru Veronica Döös – som sammanställt undersökningsresultaten – för en tidning. I allmän tjänst har enligt hennes mening antal deltidstjänster sannolikt ökat, men några siffror som visar det finns inte, eftersom man inte har någon statistik att tillgå. Medicinalstyrelsen tror emellertid att så är fallet inom sinnessjukvården, inom postverket och televerket tror man också att det nu finns flera deltidstjänster än tidigare.

För att få till stånd en ökning av antalet deltidstjänster föreslår Arbetsmarknadsstyrelsen att det ordnas lokala konferenser mellan representanter för arbetsförmedlingarna, de fackliga organisationerna och personalcheferna vid de större företagen. Vidare pekar man på de möjligheter som nu finns att ordna olika former av utbildning i Arbetsmarknadsstyrelsens regi, så att de arbetssökandes yrkeskvalifikationer kan höjas. Många av dem som söker deltidarbete har ju varit borta från förvärvslivet i många år och behöver färskas upp sina kunskaper.

Hur ska det här äventyret sluta?

Den konfektionsfabrik där den första strejken i USA började.

Den första Kvinnodagen

Ett minne från Wien

I dag är det väl inte många kvar av dem som var med och organiserade den första kvinnodagen, i mars 1911. Det var endast i ett fåtal länder den firades det första året. Däribland i Österrike. Och därifrån berättar fru *Anna Hornik*, som har mer än ett halvsekel av aktiv kamp för freden och kvinnor-

nas rättigheter bakom sig och som fortfarande är i full verksamhet, om den första kvinnodagen i Wien den 19 mars 1911.

*

När våra delegater kom tillbaka från Köpenhamn och rapporterade att man beslutat om en internationell kvinnodag för att ge eftertryck

Dels ligger man ju av sig när man i årtal är borta från yrkesarbetet och dels har det kommit så mycket nytt på senare år i tekniskt avseende.

De av Arbetsmarknadsstyrelsen rekommenderade konferenserna mellan folk från arbetsförmedlingarna, fackföreningarna och företagsledningarna på de enskilda platserna kan naturligtvis vara till nytta under förutsättning att man griper sig an saken med verklig vilja att lösa frågan. Vi tänker i det här fallet inte bara på arbetsgivarnas klart redovisade ovilja utan också på det

kylslagna intresse fackföreningarna visat för saken.

En tredjedel av 4.500 som sökte deltidsarbete fick en chans. Men tänk så många det är som ville ha och behövde få ett deltidsarbete men som inte söker, därför att de räknar med att det är lönlöst att söka!

Det är inte kvinnorna som är efterblivna, det är samhället, sa någon vid ett tillfälle på tal om de svårigheter som tornar upp sig för den som är både mor och förvärvsarbetande. Det ligger mycket sanning i det påståendet. E.

åt kraven om kvinnorösträtt och fred, blev vi kvinnliga funktionärer väldigt begeistrade och började redan lägga planer. Det skulle inte bli något vanligt enkelt möte, det skulle bli en demonstration, beslöt vi. Men då kom de »förnuftiga» bland de ledande manliga kamraterna och sökte »dämpa ner» oss. »Inget demonstrationståg. Det skulle bli rena fiaskot och bara blamera partiet!» Men vi lät inte skrämja oss och fortsatte med våra förberedelser. Och så kom slutligen den 19 mars, den dag då kvinnorna skulle visa sin medvetenhet och styrka. Vi hade emotsett den med tillförsikt, vi var säkra på att många kvinnor skulle sluta upp i tåget. Våra djärvaste förväntningar överträffades. Efter mötet — som hölls både i salen och på gatan — formerades demonstrationståget. Det räkade 20.000 deltagare!

Från trottoarerna ljöd ideligen hjärtliga bifallsrop. Plötsligt hörde vi högljudda leverop och applåder. Vad var det? Tegelarbeterskor från en ort nära Wien tågade förbi. 300 kvinnor. Blyga och förläget leende blickade de under sina huvuddukar upp på mängden. En del hade söndagskläderna på, andra hade kommit iförda sina blå arbetsförkläden. Många gick barfota och hade hängt kängorna över skuldran. Ovana som de var att gå i skor hade de helt enkelt hängt dem över axeln för att lättare kunna marschera med i tåget.

Varför blev det ett sådant jubel över att dessa tegelarbeterskor tågade med? Folk hade genom ett tidningsreportage fått kännedom om hur arbetarna hade det i Insdorfs tegelfabrik, hur de inte fick köpa det de behövde var de själva ville utan fick sin lön i form av kuponger — pengar fick de inte i händerna — och med dessa kuponger måste de, under hot att annars bli avskedade, köpa i företagets butik. Man hade läst om hur de var tvungna att sova i de ringformade ugnarna och hur en ung hustru fött sitt barn till världen i en av dessa ugnar mitt ibland ett 40-tal manliga arbetare. Man visste att gamla kvinnor, som arbetat i 50 år i tegelverket och troget inbetalat till pensionsfonden blev lurade på sin pension, därför att de inte kunde visa fram skriftliga bevis på sina inbetalningar. Dessa,

Regnet

Novell av INGEGÄRD KARLSSON

Det hade regnat hela dagen. Gatorna låg blanka och nytvättade. Människorna störtade omkring med paraplyer — uppfällda, de liknade mordvapen. Barnen höll till vid stuprören — sökte insamla det flödande vattnet i inhägnader av lera och sten. Men de blev snart bortmotade av sina mödrar och förbi-passerande.

En äldre man kom gående — stannade ett ögonblick utanför systembolaget — gick sedan vidare.

Mary hade gott om tid. Hon satt vid fönstret och såg ut. Själva rummet hade hon fått nog av — ett vanligt enkelt hotellrum med sedvanlig utrustning. Hela natten hade hon haft lampan tänd och sett sig mätt på denna lilla värld. Det fanns en tavla i rummet, förstås! En reproduktion av »Damen med slöjan». Mary hade skymtat ett leende hos den vackra damen — denna kvinna och konstnärshustru.

Mary kom inte till klarhet med sina tankar om kvinnan på porträttet — anade bara att män tycker om leende kvinnor. Håkan också...

Håkan skulle komma klockan tre. Han hade fått permission från sjukhuset. Det var länge sedan sist. Sex månader och fyra dagar...

Det regnade. Dropparna plöjde fram på rutan likt tårar som tvingas falla. Så skulle också hon vilja gråta.

som inte kunde läsa och skriva, skulle förelägga verket anteckningar över sina inbetalningar, verket som i sina böcker förde in dem! Denna tegelarbeterskornas gränslösa rättslöshet och den utsugning de var föremål för levde i allas medvetande och därför blev de tegelarbeterskor som var medvetna och demonstrerade för sin rätt mottagna med ett sådant jublande bifall. Ur sin trista vardags mörker trädde de fram på kampens arena och deras skygga glädje blandades med den ljusa begeistringen bland kvinnorna runt omkring dem och formades till ett högljutt rop om kamp för kvinnornas rätt i hela världen.

Anna Hornik

Fem år hade han vistats på sjukhuset. Fem år och sextio mil borta från henne. I sina svåraste stunder ville hon bryta med honom. Slippa undan ansvaret. För på något sätt var det ett ansvar att vara så långt borta ifrån honom och bara kunna mötas ibland. Hon hade velat flytta och ordna ett arbete, så att hon kunde få träffa honom oftare. De hade bara varit nära varandra i sjukhussalen — talat lågt med varandra medan de andra på salen gjorde sitt bästa för att syssla med sitt. Men det var så litet av den ro de ville äga helt för sig själva. Han ville dock inte att hon skulle flytta och därmed blev det.

För en vecka sedan hade hon fått ett brev som han själv skrivit. Det var underbart att läsa hans något darrande stil — slippa ifrån sjuksköterskans alla högrävsande formuleringar. Han skrev att en förbättring inträtt och att han återfått en viss rörelseförmåga i benen och i högra handen. Snart skulle han få komma hem...

Hon hade blivit glad med det samma hon läste det. Men sedan blev hon rädd. På något sätt hade han i hennes tankar varit densamma, Håkan, som lättsamt tog livet som det var. Nu blev hon medveten om att det kanske inte alls var så. Kanske han förändrats i själva sitt sätt att vara.

Så fick hon inte tänka. Nu måste hon vara stark och kunna muntra upp honom — verkligen visa att hon menat de ord hon skrivit i sina brev till honom.

Snäll, kom det för henne. Hon tyckte inte om det ordet i samband med en man. Det lät enfaldigt på något sätt. Och Håkan hade inte varit enfaldig — han hade varit stark och något att känna trygghet hos.

Stackars alla män, tänkte hon. De kanske har det svårare än kvinnan i vissa fall — de har inte samma chans att göra sig små och ömkliga — ty de har ju ett visst behov att vara starka och modiga.

Om Håkan bara inte började gråta och tala om ensamhet... Hon skämdes över sina tankar, men kunde inte rå på dem. Det var så nära. Det gjorde henne ont om honom. Många nätter har hon vaknat och liksom känt hans lidande som sitt eget. Men hon var inte rädd för hans kropp — med tiden blev alla

kroppar lika. Anden i en människa var allt — och Håkans ande hade varit stark och jordnära. Bara den nu inte tagit skada av kroppen och fordrade medlidande och tröst. Hon skulle inte kunna ge honom detta — hade aldrig förmått att känna tröst för en människa. Sympati i smärta och glädje — det kände hon ibland alltför starkt.

— Det regnar, sa hon rätt ut i luften.

Ingen protesterade.

— Jag borde varit född på en söndag — det sägs att söndagsbarn är ömhjärtade människor, sa hon.

Kvinnan på väggen log mot henne.

— Han har skyddat dig med ett småleende, för omvärldens blickar som är hårda, sa hon till porträttet.

En skugga föll över tavlan.

Mary såg på klockan. Han skulle snart komma. Hon hade fått ett rum på nedre botten. Det skulle vara lättare för honom att komma in.

Hon gick ut och köpte blommor. Han tyckte om violer och liljekonvaljer. På hemvägen tänkte hon på vad hon skulle säga — men fann inga ord.

Just som hon satt blommorna i vatten hörde hon en bil bromsa in. Det var sjukhusets ambulans. Färgen steg på hennes kinder då hon gick ut och öppnade dörrarna. Två starka män bar Håkan. Han hade sin mörkgrå kostym på sig och den prickiga flugan han fått i julklapp av henne.

Han log mot henne — ett leende som en lätt flyende vind.

Efter det att männen avlägsnat sig var de ensamma. Han satt på sängen med ryggen lutad mot väggen. Hon satt på stolen och kramade näsduken i sin svettiga hand. Dropp... Dripp... lät det mot rutan.

— Det regnar, sa hon och såg hur han log.

— Du verkar så nervös, sa han.

Som en trollformel var hans ord. De långa årens väntan raderades ut och hon kom till honom. Hon smekte hans kinder och han svarade henne utan ord.

Regnet tilltog i styrka.

Hon kände med sin kind hur ojämnt rakad han var — men kände en tillfredsställelse i att han inte lagt sig till med helskägg. Han hade alltid förr skämtat om att han skulle göra det, så slapp han bestyret med sitt blåsvarta skägg som inte nöjde sig med varannandagsputs.

— Jag har i alla fall varit trogen, viskade hon.

— I alla fall...?

— Så lite... Så lite har jag gett dig under de här åren.

— Dina brev två gånger i veckan har blivit en hel låda full.

Han såg på blommorna, men sa ingenting. Som något självklart såg han på henne och blommorna.

Bland de plagg som visades och väckte förtjusning var en vit ylle-dräkt med formskuret utanpåskärp och till detta en kornblå kapp och hatt i samma material: ett mjukt »långhårigt» ylletyg.

— Snart är du hemma igen, sa hon.

— Ja! Redan om en månad får du sluta jobbet och ta hand om mig. Jag får fortsätta behandlingen därhemma. Du skrev att du blivit lovad en bostad på nedre botten. Har vi fått den?

— Ja, vi har fått den.

— Jag kanske inte kan gå riktigt igen...

— Du har händerna...

— Ja.

Då började han gråta och hon var inte rädd för hans tårar — tårar av lång tids väntan måste komma. Hon torkade hans kinder med sin hand och kände sympati med hans tårars styrka.

— Det var så länge sedan, sa han urskuldande. Jag ville inte att du skulle flytta hit ner...

— För min och din skull, sa hon stilla.

— Ja.

Ute hördes ambulansen starta i det uppblötta gruset.

Vacker treklöver av tyskt märke

Att man kan göra kläder, och vackra sådana i TDR hade vi tillfälle att se när huset »Heinz Bormann» från Magdeburg visade ett litet urval av sin kollektion i Sverige. Det kanske kan vara intressant att veta att firman Heinz Bormann, som sysselsätter c:a 350 anställda, är ett privat företag som arbetar med statsunderstöd. Företagaren själv har fast lön och får viss procent på omsättningen.

Tvådelad klänning av tryckt bomullstyg i svart-vitt. Den generösa halsringningen låter den vita georgetteblusens krage — som är kraftigt draperad — skymta fram.

Vilket år hände det?

Vår julpristävlan är avgjord. Först öppnade rätta lösning kom från *Lilly Gräas, Kusbyvägen 3, Hallstavik*, som alltså har en tjusig skärmlampa att vänta.

De år det gällde var: 1921, 1923, 1938, 1948 och 1951.

Elegant svart dräkt med grön ylle-blus inunder.

Atomsvampen i Sahara ingen ärestod över Frankrike

Allt sedan det blev känt att Frankrike ämnade låta en atombomb explodera i Sahara strömmade protester och vädjanden in från alla delar av världen till general de Gaulle. De afrikanska folken ingav skarpa protester, andra vädjade. Bland dem var också 3.500 japanska barn, som bad den mäktige generalen att inte låta detta ske. Från SKV gick ett telegram till Paris och de Gaulle av följande innehåll: »För fredens skull, för Frankrikes ära, för vänskapen med Algeriet, för Ert eget samvetes skull: Låt inte atombomben krevera i Sahara!»

Inga böner och inga protester hjälpte. Men med undantag för Adenauer i Bonn, tycks ingen utanför Frankrike ha sänt några lyckönskningstelegram till de Gaulle. Atommolnet över Saharaöknen höljde inte Frankrike i ära.

Pojken som aldrig ville hjälpa till

En gammal saga

Det var en gång en pojke som aldrig ville hjälpa till. Stygg var han just inte. Men han var illa lat. Lat i armarna och lat i benen och lat i hela sin trinda lekamen.

»Spring efter några vedpinnar, pojke, det slocknar under grötgrytan», sa mormor.

»Jag orkar inte bära ved», pep pojken, låg på ryggen på golvet och såg hur flugorna smällde i taket.

Gumman suckade och linkade själv efter förklädet fullt av ved.

»Gå efter en spann vatten, pojke, nu ska jag sätta på potäterna», sa mormor.

»Jag rår inte dra upp spannen ur källan», gnällde pojken, satt på tröskeln och lät solen skina på sin tovigga lugg.

Gumman skakade på huvudet, tog spannen och gick efter vatten själv.

»Lägg dig i landet och rensa, pojke», sa mormor. »Ogräset kväver både morötter och persilja.»

»Jag kan inte skilja på ogräset och det andra», gnydde pojken, torkade sig om nosen med tröjärmen och bjöd till att se dummare ut än han var.

»Tröste mig för barnbarn jag har», sa gumman, tog kvasten och fick pojken i kragen, för nu skulle han ha däng. Men han ryckte sig loss och snodde undan. Pytt fick hon. Pojken var ute ur stugan innan hon hade hunnit räkna till tre.

Då satte sig gumman i spisvrån och grät. Hon hade ingen i världen mer än denna pojken, och hon visste sig ingen levande råd med honom.

Bäst hon grät var det någon som ryckte henne i kjolen.

»Hocken är det?» sa gumman, tittrade sig omkring men såg ingen.

Då ryckte det en gång till. Gumman torkade sig i ögonen, såg nogare och fick syn på hustomten. Hon blev just liksom lite rädd. Nog visste hon att han fanns, men sett honom hade hon aldrig. Mycket stor var han inte. Ändå måste hon upp från bänken, nypa i kjolen och nipa.

Hustomten visste råd han. Han hade sett flera lata pojkar än denna, sa han. Nu skulle gumman packa sitt knyte och ge sig i väg till syster sin, så skulle han nog göra folk av pojken, sa han.

Gumman var inte värst angelägen. När det kom till stycket hade hon nog helst velat stanna hemma och passa upp barnbarnet. Men tomten lät inte tala med sig. I väg skulle hon, i väg kom hon.

Tomten stod på tröskeln och viftade med mössan.

»Lycka på resan!» skrek han. »Stanna tills du blir hämtad.»

*

När pojken kom hem var det tyst och tomt i stugan. Rätt skönt och fridsamt, tyckte han, ingen som tjtade. Han hittade smör och bröd i skåpet, åt och mojade sig och somnade med kläderna på.

Dagen därpå sov han tills solen sken rätt in genom fönstret. Då visste han att klockan var tolv. Nu skulle det smaka skönt med en tallrik gröt. Men spisen var svart och tom, ingen mormorsgumma gick omkring och pysslade och plockade. Det var ingen annan råd än att masa sig upp ur sängen, gå till källan, göra upp eld.

Pojken larvade åstad med spannen, sömnig och sur.

Plafs, sade det, när den dunsade ner mot vattnet. Men aldrig en droppe fick han upp. Han kastade ner spannen väl femton gånger, det plaskade där nere och porlade, men inget vatten följde med. Till slut vart han trött, slängde spannen i backen och gick in. Lite kaffe kunde alltid finnas kvar i kitteln, tänkte han, det skulle han värma.

Men när han skulle göra upp eld gick det lika illa. Hur han pustade och blåste så slocknade lågan i alla fall. Det var stört omöjligt att få det att brinna. Spisen var svart och pojken svart. Lite kallt kaffe med en hård brödbit till var allt han fick i sig. Han grät efter mormor men ingen mormor kom. Då visste pojken sig ingen annan råd än att lägga sig och sova igen, och det gjorde han.

När han vaknade skrek det i magen av hunger. Ingen mat i stugan, inga grannar på långa håll, inget vatten, ingen eld. Äta bara mjölet kunde han inte och svälta ihjäl hade han inte lust till. Då kom han att tänka på de färska morötterna i landet. I ett huj var han utom dörren,

på huk över den gröna blasten. Han visste gott vad som var ogräs och vad som dugde.

Men inte en enda morot gick att äta. Där fanns inget annat än små tunna vissna tafsar, som varken hade must eller smak.

Då visste sig pojken ingen levande råd. Han grät och skrek tills han inte orkade mer. Då var han randig som en sebra i ansiktet och hade skrämt alla fåglar på flykt.

När han såg upp märkte han att han inte var ensam. Han var i stort sällskap, men visste inte vad han skulle tro. Sådant följde hade han aldrig sett förr. Det såg så fint ut att han måste upp och bocka sig, lat och svulten som han var.

Mitt emot honom stod en liten madam med blommig kjortel och blommor i hatten. Hennes ansikte lyste rött och runt, korgen som hon bar på armen var full av alla de rara saker som brukade växa i mormors täppa. På hennes ena sida stod en flicka i blå klänning och näckros i skärpet. På hennes andra dansade en varelse i rött och gult, han fladdrade som en låga, var inte stilla ett ögonblick. Omöjligt att få syn på hans ansikte.

Pojken stod stum, med ögon som tekoppar.

»Hör på», sa det lilla fruntimret i den blommiga kjolen. »Vi är hemma här, likaväl som du, vi har bott här innan du kom till. Jag är täppans ande. Jag råder över marken och allt som lever i den, just på denna plätten omkring din mormors stuga. Flickan här bredvid är hemma i brunnen. Det är hon som håller vattnet så friskt och rent, att bättre inte finns på långa håll. Och han som dansar häromkring och aldrig är stilla...»

»Det är elden i mormors spis», sa pojken och sken över hela ansiktet.

»Du är för lat för att hämta vatten», fortsatte den lilla gumman. »Du är för lat att gå efter ved. Du är för lat att böja dig ner och plocka bort ogräset. Och ändå vill du att vattnets och eldens och jordens andar ska tjäna dig. Men det gör vi inte. Vi är i den gamlas tjänst. Hon har det rätta sinnet. Hos henne bor arbetet och kärleken. Du kan ha det som du har ställt till åt dig.»

Pojken vart rädd. Han kände sig liten och ömklig och längtade efter att få krypa bakom mormors kjol. Men ingen mormor kom. Det var kusligt och ensamt omkring honom, och det värsta var att gumman i den blommiga kjolen hade alldeles rätt. Han var inte alls värd att de goda makerna tjänade honom. Men vad skulle han nu ta sig till? Utan dem kunde han inte leva i stugan, och skogen stod svart och mörk. Dit vågade han sig inte alls.

Utan att rätt tänka på det lade han sig ned på huk och började rensa morötterna. Han rensade nätt och fint, han var alls inte oäven i nyporna, bara han ville. Han rensade så han glömde bort att han var hungrig och trött. När hela landet var färdigt och fint fick han av misstag upp en morot. Den var frisk och rund och röd och den smakade härligare än något han hade känt. Han tog både två och tre och flera, det fanns gott om dem.

När han såg upp stod den lilla madammen där, och blommorna på hatten nickade.

»Ser du», sa hon.

»Ja», sa pojken och nickade igen.

»I morgon ska jag rensa palsternackorna och rödbetorna och det andra.»

»Och i övermorgon?»

»I övermorgon ska jag risa ärtorna.»

»Det är rätt», sa hon och skratade igen. Det lät som fågelsång. »Nu tror jag du kan försöka få en spann vatten.»

»Törs jag?» sa pojken.

»Försök», manade gumman, och borta var hon.

Pojken gick till brunnen och hjärtat bultade. Men han fick vatten, så det räckte både till att tvätta sig i och att dricka. Men någon eld vågade han sig inte på att göra upp den kvällen.

Nästa morgon tordes han. Muntra re eld hade han aldrig sett och bättre gröt hade han aldrig ätit. Den dagen hade han så mycket att beställa att han rent glömde bort att känna sig ensam.

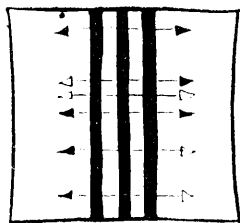
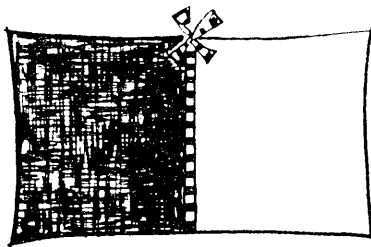
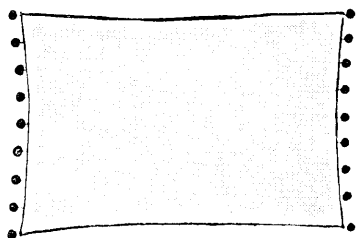
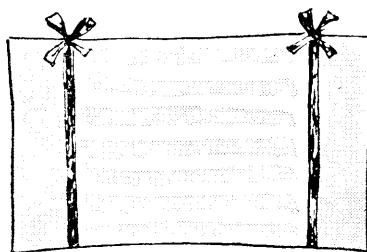
Mot kvällen när han kom in i stugan vart han en smula dyster. Men så kom han att tänka på att han kunde göra fint åt mormorsgumman tills hon kom hem. För hem skulle hon ju komma var hon än höll hus. Och när täppan var färdig började han skura och feja. Märkvärdigt att han inte förr hade begripit att det var roligt att göra nytta för sig.

En vacker kväll stack tomten fram sitt huvud ur en vrå.

»Nu tror jag allt att mormorsgumman kan få komma hem», sa han.

»Tro det», sa pojken och blev röd i synen av glädje. »Männro här är riktigt fint och snyggt nu?»

Jo, tomten var nöjd han. Och så skickade han bud med en svala, som skulle säga besked åt tomten i gammelmorsers stuga. Inte lät mormor be sig två gånger, det är säkert. Hon kom så fort hennes gamla ben orkade bära henne.

Fyra festliga fodral

till kuddar presenterar vi här. Samtliga är enkla att utföra, vilket material och vilken färg man väljer beror ju på var de ska placeras. Den översta har två band i avvikande färg runt kudden, rosetterna kan man om man vill utesluta. Till kudde nr 2 kan man i stället för bollfransen, som blivit modern igen, ta kavelfrans om man inte är förtjust i bollarna, som sanningen att säga har en tendens att ramla av, särskilt om de placeras på ett tyg som måste tvättas ibland. Nr 3 är i två färger och bandet innehåller båda färgerna i tvärrandning. Nr 4 slutligen har tre rader band på mitten, pilarna är broderade i stjälkstygn och plattsöm.

Pojken stod på trappan och tog emot. Täppan blommade, lövat var det i spisen, fint som ett dockskåp i både kammare och kök.

»Å nej då, tocket barnbarn jag har fått» sa gumman, och tårarna stod henne i ögonen. Men tomten dansade på stuggolvet och kastade boll med sin röda mössa.

”SJUKHUSGRÖTEN”

Den första höstförkylningen hade kommit och det med besked. Av ren omtanke med omgivningen stannade jag hemma ett par dagar. Aptiten var inte den bästa, ingenting smakade någonting. Och lika bra var det, för det fanns just inte så mycket hemmandlat. Men ni vet hur det är, alltid finns det någonting som man i ett givet ögonblick kan bli vansinnigt sugen på.

Där låg man alltså väl nedstoppad bland kuddar, ylleschalen virad runt halsen, traven med pappersnäsdukar inom bekvämt räckhåll och sängen för övrigt fylld av dagstidningar och annan litteratur. Och plötsligt var tanken där på »sjukhusgröten». Denna goda rågmjölsgröt med lingon till som man av och till längtat efter och ibland tänkt koka. Men det hade liksom aldrig blivit av.

Innan långliggare och mera härdade sjukhuspatienter hinner protestera, ska jag berätta att jag hör till de lyckliga personer som inte behövt ligga på sjukhus mer än två gånger och ingen gång mer än tio dagar och alltså inte hunnit bli led på någon sjukhusmat. Och kanske den nimbus varmed min »sjukhusgröt» kommit att omges kan förklaras av att den varit det första jag fått till livs efter ett eller ett och ett halvt dygns påbjuden fasta.

Alltså, sjuk var man ju, låg visserligen inte på sjukhus, men ingenting hindrade väl en från att få njuta den goda rågmjölsgröten? Fötterna kom raskt i tofflorna. Jodå, det fanns en påse grovt rågmjöl i skåpet och ett grötrecept hade jag just läst i en tidning.

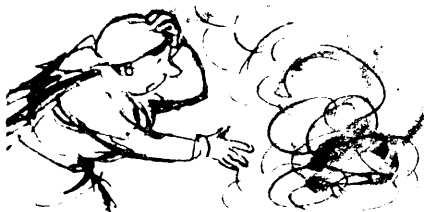
Där stod det att till 4 portioner ska man ta 1 liter vatten, låta det koka upp och vispa i 3 dl rågmjöl, salta lite och så ska det hela småputtra tio till femton minuter över svag värme. Under tiden kunde man stöka undan ett

GLÄDJENS KATT

Glädjens katt är vit till färgen. Den är så svår att teckna av. Pennstrecken talar om för oss att också glädjens katt kastar skugga. När man läst Gun Nihléns bok Glädjens katt (Rabén & Sjögren) till slutet och vänder på boken, ser man på omslaget och på glädjens katt med andra ögon än när man började läsningen. Man har förts genom sitt eget, och genom så många andra människors liv — om man har tillräckligt med fantasi. Har man detta, funderar man först —

eller annat morgonbestyr, bädda sängen eller snygga till sig själv.

Jag dividerade med fyra, dukade en bricka och rörde ett slag till i kastrullen. Eftersom inte sängen behövde bäddas och det inte fanns minsta anledning att försöka snygga till ett ansikte, som på grund av snuva och oupphörligt snytande, berövats alla sina karaktärsdrag, så blev det 10—15 minuter över morgontidningen i stället.

För att göra en lång historia kort. Vem kunde veta att spisens sparlåga var så mycket kraftigare än den svaga värme som rekommenderades i receptet? Där stod kastrullen med rågmjölsgrot inuti — och utanpå. Man kunde bara ana sig till att det var en helt vanlig kastrull gjord av aluminium. Och spishällen! Ett otal välplacerade grötklickar vittnade om styrkan hos sparlågan denna morgon. Det tog en stund att ansa spisen och diska kastrullen. Det lilla som var kvar av den välsignade »sjukhusgröten» smakade egentligen inte alls så bra som jag hade tänkt mej. Vad det nu kunde bero på?

Jova

var det en roman jag läste? Var det en diktsamling, satt på pränt så att man sparade mesta möjliga mängd papper? Var det ett dokument bara?

Bara ett dokument? Över livets vardag bara? Nej, det var något mer. Det var ett jordens Aniara, inte ett rymdskepp trettio solår från jorden, utan ett vardagens Aniara. Vi sitter där jordbundna. Sköna ord och liknelser för oss vida omkring i hjärtekammaren. Vi befinner oss alltid i vardagen. Vi diskar med våra händer, rutinmässigt, plikttröget. Vi dammar bord och bänkar, skickar barnen till skolan, vi funderar över hur allt ska sluta. Bara vagt. Den ena dagen får ta vid där den andra slutar. Vi far på semester och vi ser det som andra sett och slutar episoden där vi sett färdigt. Vår bil krockar och gudskelov, ingen tog skada. Man är hemma i vardagen igen. Diskar, dammar, skickar barn till skolan. Glädjens katt är vit med otydliga konturer. Den är utan skugga.

Så kommer den chockartade upptäckten. Ögat hade skadats vid kroken. Näthinna föll ner och mörkret kom. Fyra månader på sjukhus med bindel för ögonen. Ett svagt hopp om ljus. Ett ljus som kommer. Så hem igen. Vardagssysslor, barn till skolan, några fler reflektioner. Så en ny bristning i ögat. Man vet vad det är frågan om nu. Man kan sjukhusets stumma röst och ekandet i korridorer innan man är där. Hoppet är mindre än första gången. Ensamheten är inte vän med var vilsen vandrare. Vandraren är rädd.

Bokens uppgörelse med ensamheten är fascinerande. Med kittlande envishet kommer uppgörelsen med sina frågor:

— Var är ni nu alla mina tankar? Varför lämnade ni mej ensam i ett svart, tomt rum? Ofta, när jag vandrade på en solig havsstrand, kom ni flygande och ville tala med mej — alla på en gång — alla ville ni att jag skulle fånga er. men då hade jag inte tid med er. Nu har jag oändligheter med tid, men nu vill inte ni komma. Varför har ni övergivit mej nu, när jag behöver er?

Rösten: Du tycker ju om ensamheten. Eller, var det bara överord? Hur många gånger har du inte sagt: Ensamheten är jag inte rädd för! Vem jag är? Jag är en röst som du aldrig kan fly undan. Jag är slaven som står bakom kejsaren och talar om för honom att han

bara är människa. Jag är oraklet som viskade åt de grekiska hjältarna att de skulle vakta sej för övermodet. Jag sticker hål på alla tomma ballonger och avslöjar alla livslögner. Jag är här för att avslöja vilken bluff du är. Du tror, att det är med tankarna som med hönsen i en bur. Du strör några korn och du lockar pull, pull. Du kan inte konsten att fånga ögonblicket. Förstode du det, skulle du kupa dina händer som runt en flämtande låga. Ögonblicket är det enda du äger. Det är med tankarna som med barnen. De kom till dej, när du var upptagen och du svarade: Jag har inte tid. Du får aldrig höra vad de hade att berätta. För sent är ett fruktansvärt ord.

Kvinnan med bindeln för ögonen börjar berätta hur tankarna lekte bortom årmiljoner. Hon berättar om bärnstenshalsbanden som en barfotapojk plockade bland röd tång på Skånes ostkust. Två miljoner år tidigare var bärnstenen kåda som sipprade ur väldiga träd. De talar om livets egen kraft. Om naturens väldiga liv.

Rösten: Vad är naturen? Dina fantasier om träd och barfotapojkar? — När vår urmor gick omkring i sin grotta, behövde hon inte vara rädd för sputnikar och stjärnsystem och nebulosor, för dem visste hon ingenting om. Hon var rädd för åskan och de vilda djuren. Det onda kunde botas med besvärjelser och mystiska danser. När vår urmoder satt vid elden och hade man och barn hos sej och de vilda djuren på avstånd, kände hon sej tryggare än vi gör i våra ombonade hem. Vem kan nu besvärja atomexplosioner och de djävulska strålar som osynliga när oss själva och våra ofödda barn?

Den ensamma med bindeln slår på sin radio och fångas och lugnas av »den svarta jazzens röster». Den

moderna människans situation är skrämmande lik den primitiva vildens trots våra teknikers förmåga att tämja naturkrafter och klyva atomer.

Hennes egen uppgörelse med livet sker i jämförelser. Hur hon trodde som ung. Hur världen skulle ändra sej med stormsteg. Medelåldern, tiden när man känner musklernas kraft och ibland vill springa i sin iver och glädje. När man var ung, kunde man det. Nu vill man, men hör de halvstora pojknas flin: Tira, käringen är helfnoski. Medelåldern när man upplever att man inte kan övertyga en hel värld om det rätta. När man får nöja sej med att tala i den intima bekantskapskretsen.

När religionen kommer in på livet och frågar vad som är rätt. Varför ska Gud gå omkring i kostym och slips och hög hatt? Varför inte lika gärna i indisk mantel, i arabisk kaftan eller ett malajiskt höftskynde? Varför utrusta gud med alla våra nationella småfuttigheter? Vi måste lära oss att

erkänna att vår religion inte är bättre. Våra olika gudar är manifestationer av vår längtan. Vi är medmänniskor alla. Vi älskar, föder barn, åldras och dör, vårt öde som jordvarer är detsamma. Varför då inte erkänna att det vi alla söker i religioner också är detsamma: trygghet, gemenskap, skydd mot ensamheten, kärlek.

Vi kvinnor skulle sätta hela vår omtalade tjatapparat igång och säga till de mekaniskt frälste: Far gärna till månen, men se först till att jordens rikedomar förkovras och fördelas så att ingen människa behöver svälta ihjäl. Erövra gärna Mars och bygg broar över berömda kanaler men inte förrän vi lärt oss att språket mellan människor ska vara vänskapens, inte maktens. Bryt gärna ljudvallen med era flygplan, men bryt först vallarna mellan folken. Vi har inte fått månen eller Saturnus att bo på. Vi har fått jorden. Låt oss komma ihåg att landet Utopia ligger på jorden och inte i himmelen.

Under de långa veckorna på sjuk-

huset har tankarna samlat sej till stora uppgörelser med tiden, med uppföstran, med religionen, med alla stora frågor. Ibland är man glad att man kan känna att boken inte är en roman. Den är en predikan. De tio budorden är inte skrivna där med vanliga ord. Dråpare är den som mördar självförtroendet bland sina närmaste. Man föds inte till instinkt att hata – men fostras till det. Kärleken är en djupt biologisk instinkt – hatet är en mänsklig perversitet. Som naturvarer är människan underkastad naturens lagar och mot dem bryter man inte ostraffat.

Realist

Vi följer med stort intresse TV-hjältens förehavanden på den vita skärmen. I det mest kritiska ögonblicket hörs en liten röst ur mörkret:

– Mamma, han kan inte dö i alla fall, för han kommer igen nästa vecka.

Indonesisk kärlekslyrik

Lantlig oskuld

Av Riwai Apin.

Högt uppe där i bergen var det. Morgondimma strök frisk utefter byns djupgröna mark. Du tog ett bad. Din vita kropp, jag såg den glimma så genomskinligt klar som vattnet, ljus och stark. Du stod där kysk i klarröd morgonbrand i omedveten anspråkslöshets ro. Du klädde dig, och dina kläder band ett hölje kring din kropps gracila bo. Men dina drag bar vittne om ditt väsens art; förklarar ansiktet var lyft mot bergens rand, och dina ögon strålade helt underbart. Den dumme storstadspojken stod vid bäckens strand förlorad, drömsk och som i sagoland.

Fattig och rik

En flickas klagan (Anonym)

En gammal matta, inget annat har jag;
men, älskade, du sover gärna hos mig.
Min unga kropp, det enda som jag ägde,
den gav med troget hjärta jag åt dig, min
älskling.

Jag vet, att du är god, och du är ädel,
men dina släktingar vill främst ha pengar,
de rycker dig ifrån din enkla flicka,
ty kärlek aktar rikt folk som ett intet!

(Övers. fr. tyskan av Ingeborg Björklund)

Tag bort detta barn!

Ett emigrantöde berättat av A. David, Israel

Moln...

Som en ullig hjord, sammanträngda, kilar de sig in i varandra, med pösiga kanter, från svart till askgrått. Det är vintern.

Jag stiger in i baracken. De båda smala fönstren släpper in en blek dager.

— Var så god och sitt, Mosje kommer strax...

Mitt hjärta krymper samman vid anblicken av den unga kvinnan som ligger där i den breda sängen under ett trasigt täcke och håller en baby med askgrått ansikte i armarna.

Babyn ser rätt ut i rummet med stora mörka ögon och börjar gråta. Det är snarare en långdragen jämmer. Så stönar och suckar gamla sjuka kvinnor.

— Men sitt ner för all del, varför står ni?

Jag sjunker ner på pallen och ser mig omkring. Golvet är cementerat, väggarna består av ohyvlade bräder, bristfälligt sammanfogade, hopskrynklat tidningspapper har stuckits in i springorna för att hålla draget borta. Ett par eländiga möbler, ett skåp vars färg delvis fallit av, ett grovtimrat bord, en enda pall.

Den unga modern följer min blick och säger ursäktande:

— Ja, mycket är det inte, det vet jag, och det efter åtta år, men det är i alla fall bättre än Povdess-Hannas tält och hyddorna av säcktrasor och bleckplåt.

Jag försöker gissa mig till hennes ålder. I det trötta, utmärklade småflicksansiktet lyser bara ögonen som två glänsande svarta stenar. Hon har tjockt svart hår, kring munvinklarna ligger ett bittert drag. Hon vaggar det gråtande barnet i armarna och suckar:

— Det är hårt.

Och så vänder hon sig igen till den lille och frågar: »Vad är det egentligen fatt? Vad är det med dig, Eli? Se här, det kan du leka med...» Uppmärksam följer barnet

moderns rörelser och tycks lyssna till tråpinnarnas slag mot väggen. Men inte länge, snart börjar åter det långdragna kvidandet som förstumrats för några ögonblick.

Modern söker lugna honom. »Vad har du, Eli, vad är det?» upprepar hon om och om igen. Tills hon plötsligt i ett skrik stöter fram: »O, jag står inte ut längre, jag orkar inte höra det!»

— Kanske han är törstig? säger jag lågt.

— Vi har ingen fotogen i huset, så vi kan inte värma vattnet, bilen kan inte längre komma ända hit, den fastnar i slammet. O, den förfärliga reumatismen! Om jag bara kunde stiga upp! Var kan Mosje bli av så länge?

— Kanske jag kunde be grannarna om lite fotogen?

— Nej tack, de har inget de heller längre... och förresten har Mosje tagit med sig kannan.

Jag reste på mig för att betrakta brödburken som står på skåpet. Den är vackert bemålad med fåglar. Och så vasen med de fyra pappersrosorna, en vit, en gul och två röda. Sannolikt de sista resterna från bröllopet.

Babyn lugnar sig inte. Du lilla ynkliga varelse på åtta månader, som ännu aldrig skrattat! Du späda människokropp som förtvinar utan ljus... Jag går fram till fönstret, molnen har skockat sig på himlen. På den av regnet piskade marken böjer sig ett bananträd med gula söndertrasade blad och långstjälkiga, slutna, granatfärgade blommor. Ett stycke längre bort sträcker sig till synes ändlöst raden av Masbaras¹ baracker.

En lätt imma på fönsterrutan döljer delvis sikten. Min stämning är så grå som molnen och jag står där och tvekar om jag ska stanna och

¹ Masbara: Ett område med eländiga hyddor och baracker, där emigranterna ofta tillbringar år efter år i väntan på en människovärdig bostad.

invänta Mosjes ankomst eller ge efter för min önskan att komma iväg därifrån innan ovädret på allvar bryter löst. Mekaniskt rör sig mina fingrar, precis som hos barn, och ritar en blomma på den immiga fönsterrutan.

En mansröst rycker mig ur mina tankar. Jag vänder mig om i halvdunklet. Gudskelov, det är Mosje, och en full kanna fotogen har han med sig!

— Sätt dig, säger han. Strax ska vi ha en kopp te. Var finns teet, Lea?

Barnet ser hur fadern börjar göra i ordning diflaskan och sätter i att skrika så högljutt att modern, vars tålmod är på upphållningen, ropar till mannen:

— Ge mig den, också om det inte är färdigt! Så, så, Eli, här har du! Barnets läppar sluter sig girigt om flaskan, men när det upptäcker att ingen mat finns där öppnas munnen till en jämmerlig klagan. Jag ser mot fönstret, min blomma på fönsterrutan gråter också...

Vattnet i konservburken på primusköket börjar sjuda.

— Var är tekannen, Lea?

En likgiltig röst svarar:

— Den är sönder...

— Hur ska man då kunna laga te?

— Så, var försiktig, annars... Jag har ju sagt dig det, nu ser du själv, glaset har spruckit! Gud, o Gud, ta barnungen här, Mosje!

Jag har tagit barnet i mina armar. Jag höll det tills teet svalnat i koppen och barnet kunde suga i sig det skedvis. Över rummet utbreddes sig en underbar stillhet, varm och öm strålade den ut från det drickande barnets tillfredshet.

Följande vecka gick jag åter till Mosje. Han var inte hemma. Hans hustru var fortfarande sängliggande. Jag ryste när jag såg hennes ansikte: huden låg spänd över kindkotorna och ögonen låg djupt insjunkna i sina hålor.

— Sitt ner, Mosje kommer strax.

— Tack. Hur känner ni er?

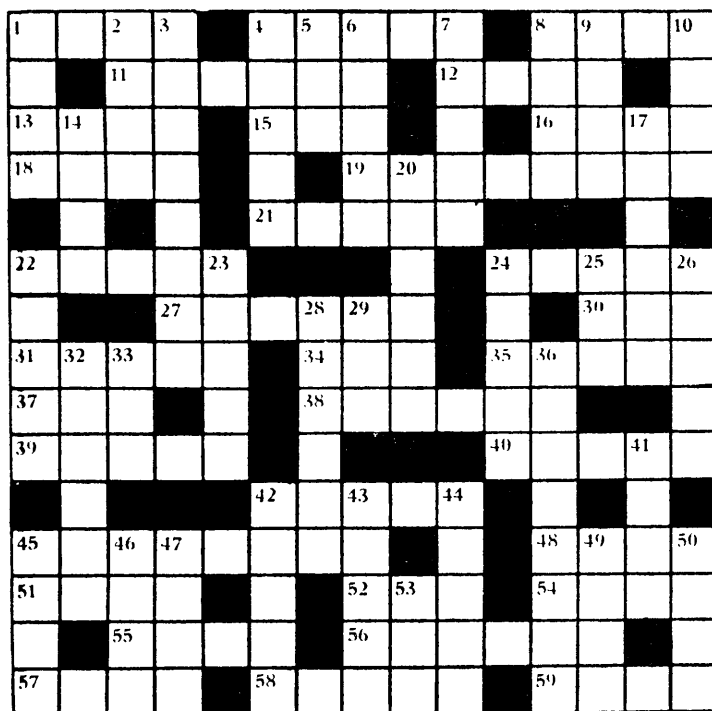
Ansiktet förvreds i en smärtsam grimas: »Nå ja...»

Jag försökte med uppmuntrande ord:

— Se bara hur vackert det är ute. Snart kommer ni att kunna vara uppe igen och njuta av solen.

Forts. nästa sida

KORSORD NR 2

VÄGRÄTA ORD

1. Är det i april.
4. En hel rad.
8. Undgår väl ingen.
11. Tycker korna om.
12. Plagg.
13. Ovanligt husdjur hos oss.
15. Lent som gröt.
16. Brottades asagudarna med.
18. Pojke.
19. Den hörde man mycket talas om i seklets barndom.
21. Kvik.
22. Utan sådan ingen slav.
24. Åtsittande.
27. Sämst.
30. Alplandskap.
31. När mörkret rår.
34. Svinfoder.
35. Brukar ha skalk.
37. Gård.
38. Fågelsjö.
39. Ärnar.
40. Tvingad till.
42. Har den som satt in all sin kraft för en sak.
45. Sådana personer är att lita på.
48. Böta.
51. Siffra.
52. Kort skall.
54. Finns i de flesta kök.
55. Gå vilse.
56. Finns också i de flesta kök.
57. Söker man gåtan.
58. Inte mycket att skryta med.
59. Lär sej tuppkycklingen.

LODRÄTA ORD

1. Går på vattnet.
2. Verkligt.

3. I skolan.
4. Kan de flesta djur.
5. Återskall.
6. Gjorde kanske den som tog farväl.
7. Förgrenar sig kraftigt.
8. Klaras av en.
9. Pojke.
10. Kommer från stammen.
14. Lever i norr.
17. Bringar det avlägsna närmare.
20. Tråden i de flesta filmer.
22. Obehaglig åkomma.
23. Flicka.
24. En skogens baneman.
25. Firas i januari.
26. Gott sådant är bra att ha.
28. Verksam.
29. Aga.
32. För adressen.
33. Liten vikt.
36. Svårt att ta sig fram i.
41. Fat.
42. Farligt hål.
43. Snabba.
44. Nejd.
45. Uthärdat.
46. Bör man inte komma i.
47. Resa.
49. Förmå.
50. Flicka.
53. Ger värme.

*

Lösningarna skall vara oss tillhanda senast den 15 april. De tre först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser. Märk kuvertet »Korsord nr 2».

Hon svarade inte. Och med ett kände jag att något fattades i rummet.

— Var är den lille? frågade jag.

Orörlig låg hon och tittade i taket. Jag trodde att hon inte hört min fråga och upprepade:

— Var är Eli?

Det var alldeles tyst, sedan sade hon:

— Han är död.

— Död?

Jag stirrade på henne utan att kunna fatta. Inte ett ord fick jag fram. Sedan berättade grannarna alltsamman. Hans lilla kropp hade svällt upp som en ballong och innan man hann få den lille stackaren till sjukhuset var han död.

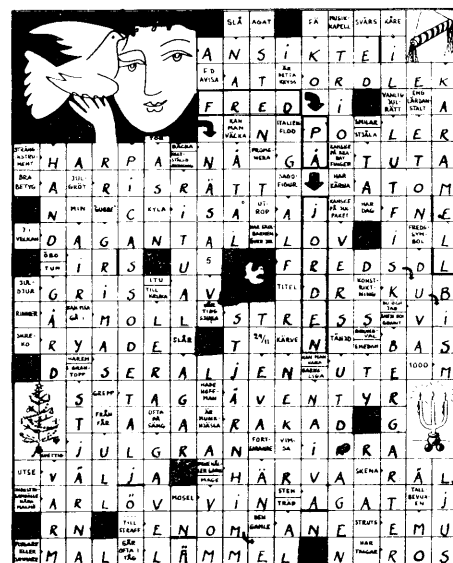
Blodet stockade sig i mina ådror. Den unga kvinnans ögon stirrade fortfarande upp mot taket när hon med trött stämma sade:

— Det är bäst så, han har det mycket bättre än vi... Sedan låg tystnaden där igen, kall och tung som en gravsten. Först nu vände hon blicken mot mig, det verkade som om hon först nu lagt märke till mig.

Länge förföljde mig de mörka feberglänsande ögonen och det fruktansvärda skriket:

— Det är bäst att inte föda några barn i detta land!

Lösning till julkrysset.

Pristagare:

1:a pris: Laila Olsson, Föreningsgatan 27, Kiruna C.

2:a pris: Else Maj Fransson, Box 66, Väddö.

3:e pris: Gerda Borg, Box 81, Hå.

Vår i Nordkorea.

PÅ DET ATT . . .

Forts. fr. sid. 8

på, om hon får något slags understöd.

— Från regeringen får vi inget. Jag förtjänar till livsuppehållet genom att sy och sticka. Min far är död sedan 15 år och min mor försörjde genom sitt arbete de yngsta syskonen — vi var en kull på sex — tills de kunde klara sig själva. Min äldsta bror dödades vid explosionen, så nu är vi fem kvar — två bröder och tre systrar. Jag har försökt hjälpa de andra offren att skaffa sig en inkomst. Jag organiserade en cirkel för flickor som skadades vid explosionen och lärde dem sköta en specialgjord stickmaskin. De arbetar hemma hos sig själva och kommer hit till mig när de har några problem. Vi pratar medan vi arbetar. I början sa de ingenting. Så småningom började de sjunga och sedan kom samtalet in på kärlek och äktenskap. Det var svårt. De är unga och livet tycks dem för alltid vara slut. Så småningom gick det upp för dem att

Internationella Kvinnodagens 50-årsjubileum:

Kvinnor från hela världen möts i Köpenhamn 21-24 apr.

I Köpenhamn, där Internationella Kvinnodagen instiftades för 50 år sedan, kommer ett stort internationellt kvinnomöte att äga rum un-

deras eget elände är en del av alla människors elände och att de måste göra något mot de vapen som förstört deras liv. När atombombsproven genomfördes på Bikini sände de protestbrev. De antog uttalanden som de sände till Genève. På Internationella kvinnodagen undertecknade de KVD:s appell.

Hon var tydligt trött, och jag och min ledsagerska skyndade oss att ta farväl. Men innan vi gick sjöng Chieko med en gripande ljuv stämma en sång som hennes flickgrupp gjort: Atomoffrens sång. Där heter det på ett ställe: ». . . Offren, som bestulits på kärleken och aldrig skall lära känna livets glädje... o, må det aldrig mera ske...»

Beatrice Johnson

der dagarna 21-24 april för att celebrera jubileet. En internationell initiativkommitté, vars ordförande är en danska, ordföranden i Internationella Open Door fru Ann Westergaard, står i spetsen för evenemanget.

I samband med mötet planerar initiativkommittén fyra intressanta utställningar: 1) böcker, både litterära och vetenskapliga av kvinnliga författare; 2) fotoutställning över kvinnorörelsens förkämpar; 3) den internationella kvinnopressen och 4) nationella kvinnotidningar.

Den första dagen kommer att ägnas åt det högtidliga öppnandet, resultatet av de förflutna 50 årens strävanden och perspektiven för framtiden samt om kvinnans roll och ansvar i kampen för att befria världen från krig, hunger och okunighet. Bland övriga tema som mötet kommer att behandla märkes kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden, i det offentliga livet, de medborgerliga rättigheterna, de sociala framgångar som möjliggör för kvinnorna att förena yrkesarbete med omsorgerna om hem och familj och kvinnoorganisationernas uppgifter i arbetet för internationell avspänning och för avrustning.

Den som vill ha ytterligare upplysningar om mötet eller anmäla sitt deltagande kan vända sig till den svenska medlemmen i initiativkommittén, fru Ina Möller, Furusundsgatan 11, 1 tr., Stockholm NO.

Tidningen

V I K V I N N O R

Redaktör och ansvarig utgiv.:
VALBORG SVENSSON

I redaktionskommittén:
SIGNE FREDHOLM
BIRGIT JANSSON

*

Utkommer med nio nr per år
Prenumerationspris per år 5 kr
Lösnummer 75 öre

Postgiro: 513 23. - Norrullsgatan 5, ½ tr. Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS
VÄNSTERFÖRBUND
Tel. 32 80 96

Tryckeri AB Plantryck, Sthlm, 1960